

LA REGIÓ

MEDITERRÀNIA

I EL NOU

CONTEXT

INTERNACIONAL

Tendències actuals i reptes de futur

Autor: Andrea Noferini, Department of Political Science | Universitat Pompeu Fabra

Edició: Roger Albinyana, Arnau Gallard, IEMed

Maquetació: Núria Esparza, IEMed

Març 2025

1. Introducció	4
2. La regió mediterrània avui: una perspectiva	5
3. Tendències actuals i reptes de futur a la regió mediterrània	11
El marc dels 5 Principis	11
Persones	13
<i>Moviments de persones</i>	13
<i>Desigualtats de gènere</i>	15
Planeta	18
<i>Canvi climàtic</i>	18
<i>Consum i producció sostenibles</i>	20
<i>Transició verda</i>	21
Prosperitat	24
<i>Creixement econòmic inclusiu</i>	24
<i>Desenvolupament de la infraestructura</i>	27
<i>Aglomeracions urbanes</i>	28
Pau, justícia i institucions fortes	32
Partenariats	¡Error! Marcador no definido.
<i>30 anys del Procés de Barcelona</i>	36
4. Conclusions	38
5. Bibliografia	40

1. Introducció

"La Mediterrània no és només un mar; és una cruïlla de memòria i oblit, de trobades i separacions, on el passat dialoga constantment amb el present".

Predrag Matvejević , 1987

L'ordre global està experimentant canvis importants. El declivi del lideratge nord-americà, l'ascens de la Xina i l'aparició de nous actors globals estan remodelant l'ordre liberal occidental (Ikenberry, 2020). El model d'hiperglobalització, caracteritzat per crisis financeres recurrents i desigualtats creixents, ha provocat una disminució de la confiança en el comerç obert i la integració econòmica com a mitjà més eficaç per aconseguir la prosperitat. Això ha donat lloc a un ressorgiment de la sobirania nacional i l'autodeterminació, impulsada pel suport d'aquells que han quedat enrere per la globalització (Rodrik i Walt, 2021). El progrés de la governança global en l'adaptació i la mitigació dels impactes del canvi climàtic ha estat extremadament lent. Finalment, l'aparició de noves tecnologies digitals, algunes de les quals tenen efectes disruptius, està creant noves possibilitats que requeriran una regulació pública, una necessitat que actualment està absent.

La Mediterrània, també, està experimentant canvis importants. Els moviments nacionalistes i populistes han agafat impuls, intensificant les tensions sobre la migració, la seguretat i el dret internacional. S'ha produït un revés de les llibertats individuals i col·lectives, especialment en aquells règims polítics que no han pogut capitalitzar l'impuls de la primavera àrab. La participació de potències estrangeres a la regió ha contribuït a posar en perill les relacions diplomàtiques i institucionals entre països, aprofundint la inestabilitat política regional. Recentment, la dramàtica escalada del conflicte Israel-Hamàs des de l'octubre de 2023 ha desestabilitzat encara més la regió, afectant directament estats veïns com Egipte, el Líban i Jordània i cridant l'atenció de tota la comunitat internacional sobre la regió. Inclòs el president dels Estats Units, Donald Trump, la proposta del qual de prendre el control de la Franja de Gaza va ser vista àmpliament com una provocació que agitava encara més la regió.

Malgrat les fortes divergències entre els estats afectats pel conflicte i les economies relativament estables de la regió, cap país mediterrani està en camí d'assolir plenament els ODS l'any 2030. La migració continua sent un problema important, amb més de 500.000 migrants intentant creuar la Mediterrània entre el 2019 i el 2023, posant en perill els països del sud d'Europa i empitjorant la crisi humanitària. La pandèmia de COVID-19 del 2020-2022 va exposar les debilitats sistèmiques dels sistemes de salut pública, amb Itàlia i Espanya patint taxes de mortalitat elevades i el nord d'Àfrica i els Balcans lluitant per gestionar la crisi. Mentrestant, la guerra d'Ucraïna ha agreujat les vulnerabilitats econòmiques, amb escassetat de béns bàsics i augment dels preus de l'energia.

Juntament amb aquest escenari de complexitat i inseguretats creixents, avançar en les prediccions sobre quin ordre acabarà sorgint a la regió és segurament una operació arriscada. Tenint en compte aquests obstacles, aquest informe adopta un enfocament diferent. En lloc d'intentar predir quin serà l'ordre futur a la Mediterrània, l'informe aborda dues preguntes principals: **Quins són els principals reptes actuals de la regió mediterrània?** I, **quins aspectes econòmics, polítics i socials de la regió mediterrània és poc probable que canviïn a curt i mitjà termini?**

Per respondre a les preguntes, l'informe considera el marc de l'Agenda 2030 i la implementació dels ODS a la regió mediterrània. En primer lloc, l'Agenda continua sent la visió comuna i compartida cap a la sostenibilitat, avalada oficialment per l'ONU. En segon lloc, el procés de seguiment de l'Agenda aporta l'evidència més actualitzada, gràcies a les xifres i dades fiables produïdes per les principals oficines d'estadística i organitzacions internacionals. Metodològicament, en comptes de considerar tots els 17 ODS, l'informe utilitza el marc dels 5 Principis que permet una anàlisi més sistèmica (Persones, Planeta, Prosperitat, Pau, Partenariats). Donada la naturalesa de l'informe, l'objectiu no és ser exhaustiu sinó seleccionar alguns dels reptes més destacats que afectaran la regió mediterrània els propers anys.

2. La regió mediterrània avui: una perspectiva

Els reptes globals del desenvolupament sostenible són encara profunds: 700 milions de persones, principalment a l'Àfrica Subsahariana i Àsia del Sud, es veuen afectades per la pobresa extrema. Les crisis ambientals i socials continuen empitjorant, mentre que el multilateralisme i la cooperació es veuen socavats per profundes divisions entre les grans potències. El progrés global cap als ODS s'ha estancat des del 2020 i **la comunitat internacional accepta ara que els ODS no s'aconseguiran en el període de temps previst** (Sachs et al., 2024).

Al llarg d'aquest escenari, la regió mediterrània s'enfronta a importants reptes per assolir el desenvolupament humà alhora que s'evita els compromisos ambientals i socials negatius. La taula 1 mostra l'estat de la implementació dels ODS a la regió mediterrània. La majoria dels objectius presenten retards greus. Des del 2020, el progrés dels ODS s'ha estancat, amb l'ODS 2 (Fam zero), l'ODS 3 (Salut i benestar), l'ODS 5 (Igualtat de gènere), l'ODS 8 (Treball digne) l'ODS 12 (Consum i producció responsables), l'ODS 13 (Acció climàtica), l'ODS 14 (Vida submarina), l'ODS 15 (Vida terrestre) i l'ODS 16 (Pau, justícia i institucions sòlides) especialment desviats.

A nivell de país, França i Croàcia ocupen la 5a i la 8a posició amb puntuacions a l'índex ¹ de 82,7/100 i 82,2/100, respectivament. No obstant això, fins i tot aquests països s'enfronten a reptes importants

---

¹. Des del 2016, l'edició global de l'SDR ha proporcionat les dades més actualitzades per fer un seguiment i classificar el rendiment de tots els estats membres de l'ONU en relació als ODS. La puntuació global mesura el progrés total cap a la consecució dels 17

relacionats amb l'ODS 12, l'ODS 13 i l'ODS 15, especialment en resposta a la degradació ambiental i l'ús insostenible dels recursos. A l'altra riba del Mediterrani, Síria (60,6 punts; 127a posició), Líban (63,9 punts; 110a posició) i Egipte (69,1 punts; 83a posició) ocupen les darreres posicions del rànquing. El conflicte sirianès i la crisi de refugiats consegüent han tingut efectes de contagi als països veïns, en particular al Líban i Egipte, aclaparant els sistemes socials i agreujant les vulnerabilitats vinculades a l'ODS 1, l'ODS 2 i l'ODS 3. Al final, **cap país mediterrani està en camí d'assolir plenament els ODS l'any 2030.**

Per descomptat, la Covid-19 va suposar un enorme xoc per a l'economia regional i per avançar en els ODS. Entre el 2019 i el 2024, els indicadors de desenvolupament a la regió mediterrània revelen clares divergències modelades per les condicions de desenvolupament, l'estabilitat política, el conflicte i els canvis geopolítics més amplis (gràfic 2). Hi ha diversos factors que poden justificar aquesta desacceleració. En primer lloc, molts dels objectius, com ara les transicions verdes i digitals, requereixen necessàriament un horitzó temporal més ampli, fins al 2050. En segon lloc, malgrat els compromisos adquirits per augmentar els mitjans financers per aconseguir la sostenibilitat, les economies de baixos ingressos de la regió es van enfrontar a dèficits crònics en el finançament de les reformes necessàries per a la implementació dels ODS.

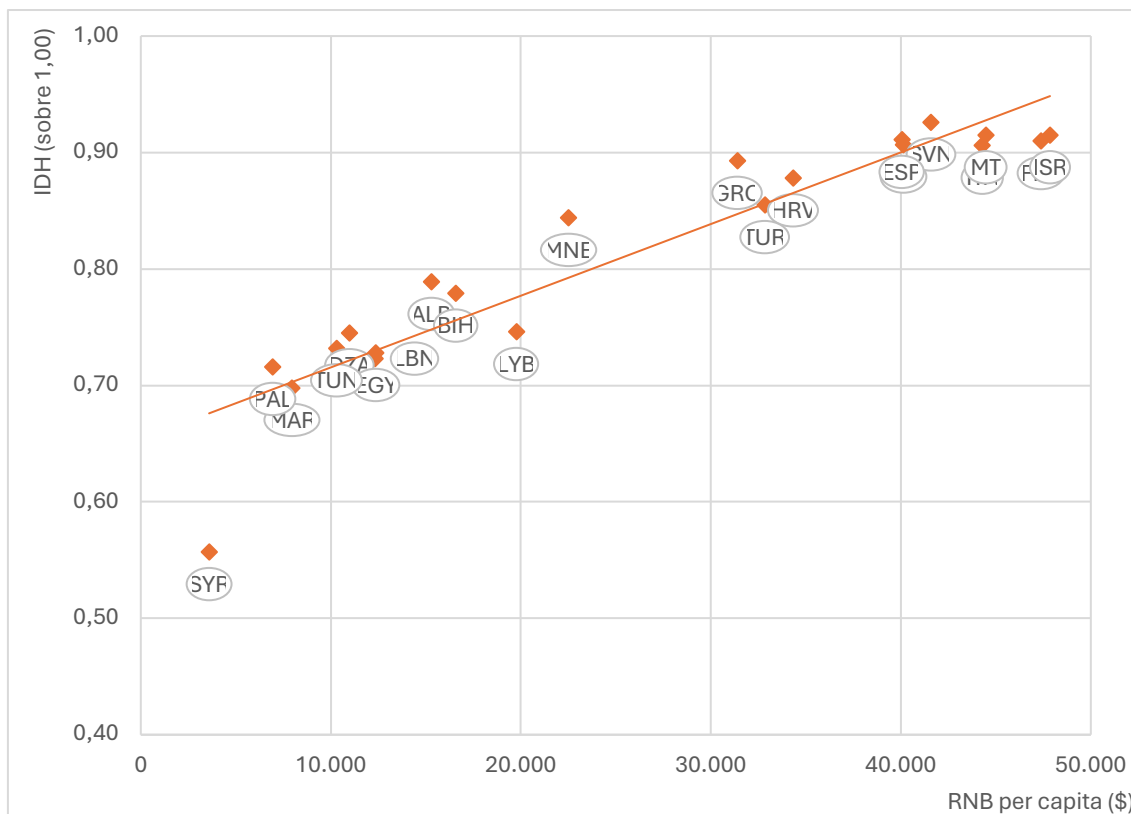
En tercer lloc, les crisis internacionals i regionals -la guerra d'Ucraïna, la inestabilitat política i els conflictes a l'Orient Mitjà i al Sahel- han impedit directament el progrés dels ODS. Per exemple, països com Algèria, Tunísia i Egipte, que després de les Primaveres Àrabs van ser testimonis de guanys temporals en els indicadors de governança vinculats a l'ODS 16, han vist com la inestabilitat política, les crisis econòmiques i el ressorgiment autoritari han erosionat aquest progrés primerenc. El col·lapse econòmic del Líban des del 2019, intensificat per l'explosió del port de Beirut el 2020, ha aprofundit la pobresa multidimensional i la inseguretat alimentària. I, per descomptat, aquells països implicats en conflictes prolongats —Síria, el Líban i Palestina— han experimentat greus regressions en múltiples ODS a causa de la fragilitat de l'estat, les crisis humanitàries i el col·lapse de les infraestructures.

Finalment, el suport inicial a favor de l'Agenda 2030 s'ha anat erosionant constantment. La governança nacional i global dels ODS s'ha vist profundament minada per la polarització social, el deliberat desempoderament de la societat civil i un gir nacionalista que ha posat en perill la cooperació multilateral a la regió necessària per assolir els ODS. Com a resultat, les disparitats socioeconòmiques i les condicions institucionals i de governança han divergit de manera constant durant els últims anys a la regió. (Figura 1).

Gràfic 1 – Renda nacional bruta per habitant vs. Índex de desenvolupament humà amb clústers a la Mediterrània

---

ODS. La puntuació es pot interpretar com un percentatge de l'assoliment dels ODS. Una puntuació de 100 indica que tots els ODS s'han assolit.

Font: l'autor. Dades de l'Informe sobre el desenvolupament humà, 2024

A partir de l'Índex IDH 2024, una anàlisi de clústers dels països mediterranis revela, efectivament, quatre agrupacions diferents:

1. Clúster de desenvolupament humà elevat (IDH $\geq 0,90$), caracteritzat per una alta esperança de vida (per sobre dels 80 anys), sistemes educatius avançats i un RNB per càpita substancial, que oscil·la entre els 40.000 i gairebé 48.000 dòlars.
2. Clúster de desenvolupament humà mitjà-alt (IDH 0,80–0,89) amb un avenç sòlid en l'esperança de vida i l'educació, però encara qüestions pendents en àmbits com la desigualtat de gènere, la participació laboral femenina i la desigualtat d'ingressos
3. Clúster de desenvolupament humà mitjà (IDH 0,70–0,79) amb esperança de vida moderada (70–77 anys), accés limitat a l'educació (menys de 10 anys d'escolaritat), INB per càpita inferior a 20.000 dòlars i disparitats de gènere pronunciades.
4. Clúster de desenvolupament humà baix (IDH $\leq 0,70$), on els conflictes i la inestabilitat política han afectat greument el desenvolupament humà.

Se'n desprenen dues implicacions. En primer lloc, les trajectòries contrastades i els resultats desiguals a la Mediterrània poden contribuir a ampliar la bretxa entre grups de països que ofereixen diferents oportunitats i opcions de vida als seus ciutadans, reforçant les tensions que ja existeixen a la regió. En segon lloc, tot i que l'Agenda 2030 estableix una sèrie de principis i objectius comuns, les estratègies per assolir els ODS a la regió han de seguir enfocaments diferenciats. Bàsicament, els països amb un IDH baix han de trobar

solucions per augmentar la prosperitat sense augmentar les seves externalitats ambientals i socials, mentre que els països amb un IDH elevat han de trobar solucions per mantenir un IDH elevat però disminuir els seus impactes ambientals i socials (negatius).

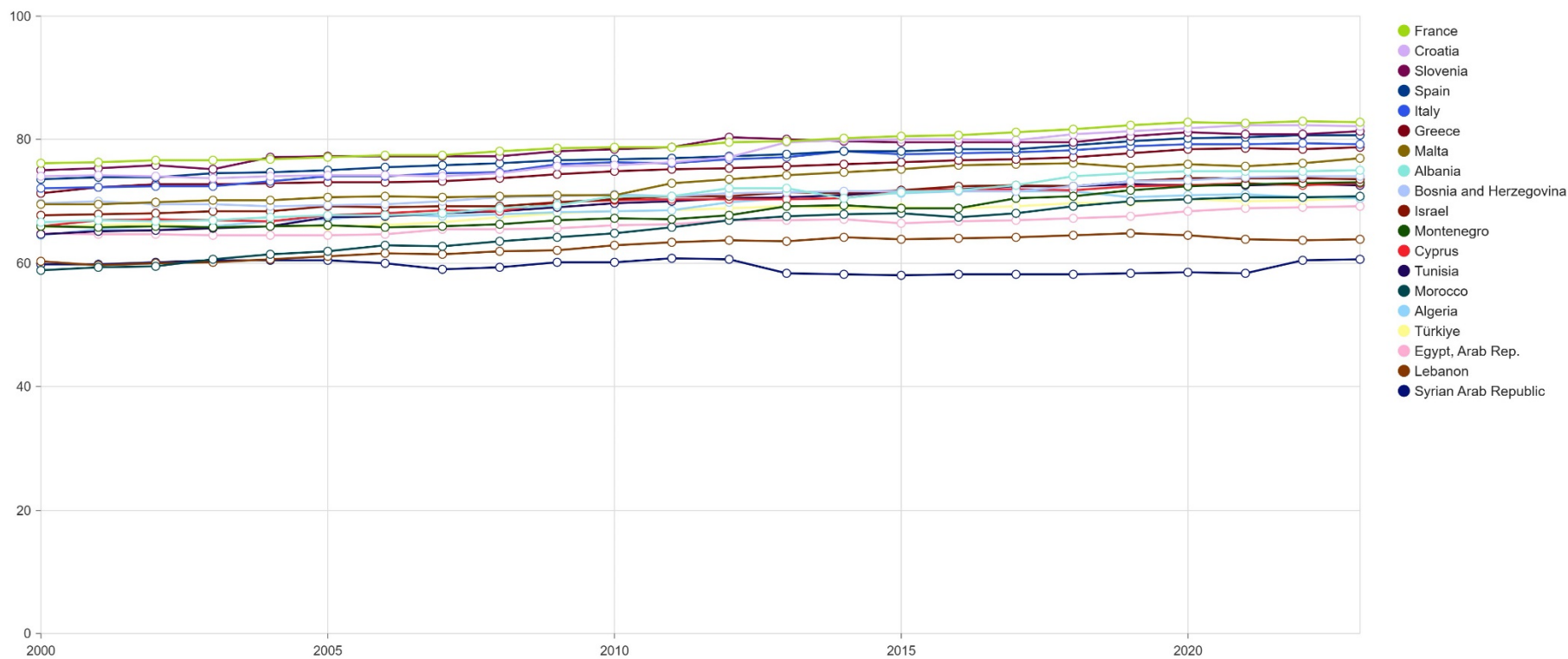
Taula 1 – Seguiment dels ODS per als països mediterranis

	ODS1	ODS2	ODS3	ODS4	ODS5	ODS6	ODS7	ODS8	ODS9	ODS10	ODS11	ODS12	ODS13	ODS14	ODS15	ODS16	ODS17
ALB	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
DZA	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
BIH	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
HRV	●	➔	➔	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
CYP	➔	➔	➔	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
EGY	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
FRA	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
GRC	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
ISR	➔	➔	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
ITA	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
LBN	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
LYB	■	■	➔	➔	■	➔	➔	➔	➔	■	■	➔	➔	➔	➔	■	➔
MT	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
MON	■	■	➔	●	■	●	●	■	➔	■	➔	■	■	■	■	■	➔
MNE	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	■	➔	➔	➔	➔	➔
MAR	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
POR	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
ESP	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
SYR	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
TUN	●	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔
TUR	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔	➔

Seguiment	ODS aconseguit ●	Repte continua ●	Repte significatiu continua ●	Repte major continua ●	Informació no disponible ●
Tendència	En curs o mantenint els objectius marcats >	Millorant moderadament >	Estagnant >	Empitjorant >	Tendència sense informació disponible >

Font: Sachs et al., 2024

Gràfic 2 – Puntuació global dels ODS 2000 - 2023

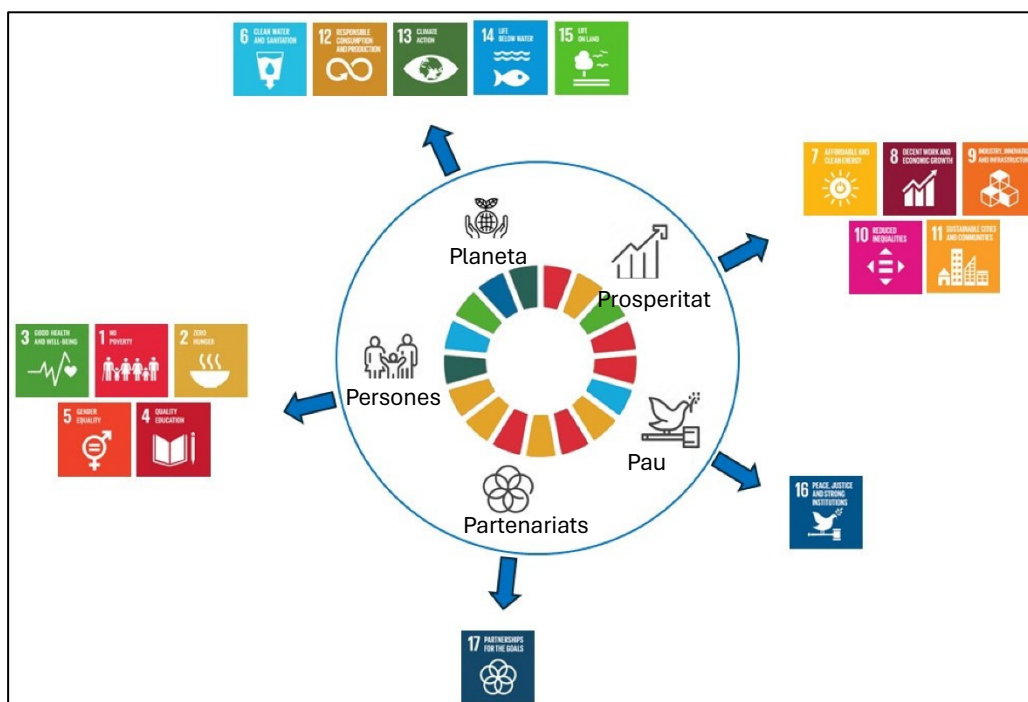
Font: SDR, 2024

3. Tendències actuals i reptes de futur a la regió mediterrània

El marc dels 5 Principis

Per avaluar les tendències actuals i els reptes futurs que afectaran la regió mediterrània en els propers anys, aquest informe considera com a principal punt de partida l'estructura fundacional de l'Agenda 2030 (Figura 3). Originàriament, l'Agenda estableix cinc àrees d'importància crítica, més conegudes com els cinc pilars o les "5P": persones, planeta, prosperitat, pau i associació (Nacions Unides, 2015).

Figura 3 - Estructura de cinc "P" de l'Agenda 2030

Font : Delgado-Baena et al., 2024

Respecte a la comprensió tradicional de l'Agenda –a través dels seus 17 ODS–, l'estructura 5P afavoreix un enfocament sistèmic que permet posar en perspectiva les múltiples dimensions del desenvolupament sostenible i les sinergies i els compromisos entre els objectius². Des de la perspectiva de l'elaboració de polítiques, classificar els ODS en les "5P" permet integrar el pensament de sistemes en l'etapa d'implementació. Això està en línia amb l'enfocament de la coherència de les polítiques, que s'entén com la promoció sistemàtica de sinergies entre i dins de diferents àrees polítiques per aconseguir els resultats

² El caràcter holístic de l'Agenda i la identificació de les interaccions entre els diferents objectius dels ODS és un repte que ha cridat l'atenció de la comunitat acadèmica i dels responsables polítics (Bennich et al., 2020; Weitz et al., 2023; Sachs et al., 2019; Villeneuve et al., 2017). La majoria dels estudis alerten de la impossibilitat de treure conclusions universals i revelen la variabilitat de les possibles relacions entre objectius. Al mateix temps, els estudiosos confirmen que una comprensió sistèmica de l'Agenda 2030 promou una implementació més integrada dels ODS entre territoris, sectors i grups d'interès.

associats als objectius polítics acordats conjuntament (Nilsson et al., 2012; Nilsson et al., 2016; OCDE, 2019, 2003).

Amb l'aplicació d'aquest enfocament sistèmic, aquest informe destaca la importància de mirar la implementació de l'Agenda 2030 a la regió mediterrània a l'hora de buscar una major coherència entre polítiques i sectors.

Segons el marc:

1. **Persones** fa referència al compromís d'acabar amb la pobresa i la fam, en totes les seves formes i dimensions, i de garantir que tots els éssers humans puguin desenvolupar el seu potencial amb dignitat i igualtat i en un medi ambient saludable.
(ODS 1 – Fi de la pobresa; ODS 2 – Fam zero; ODS 3 – Salut i benestar; ODS 4 – Educació de qualitat; ODS 5 – Igualtat de gènere).
2. **Planeta** significa el repte de protegir el planeta de la degradació, fins i tot mitjançant el consum i la producció sostenibles, la gestió sostenible dels seus recursos naturals i l'acció urgent contra el canvi climàtic, de manera que pugui donar suport a les necessitats de les generacions presents i futures.
(ODS 6: Aigua neta i sanejament; ODS 7: Energia neta i assequible; ODS 12: Consum i producció responsables; ODS 13: Acció climàtica; ODS 14: Vida submarina)
3. **Prosperitat** significa garantir que tots els éssers humans puguin gaudir d'unes vides pròsperes i satisfactòries i que el progrés econòmic, social i tecnològic es produeixi en harmonia amb la natura.
(ODS 8 - Treball digne i creixement econòmic; ODS 9 - Indústria, innovació i infraestructura; ODS 10 - Reducció de desigualtats; ODS 11 - Ciutats i comunitats sostenibles)
4. **Pau** és fomentar societats pacífiques, justes i inclusives, lliures de por i violència. No hi pot haver desenvolupament sostenible sense pau ni pau sense desenvolupament sostenible.
(ODS 16 - Pau, justícia i institucions sòlides)
5. **Partenariats** indica el compromís de mobilitzar els mitjans necessaris per implementar aquesta Agenda a través d'un Partenariat Global per al Desenvolupament Sostenible revitalitzat, basat en un esperit de solidaritat mundial reforçada, centrat especialment en les necessitats dels més pobres i vulnerables i amb la participació de tots els països, totes les parts interessades i totes les persones.
(ODS 17: Partenariats pels ODS)

Gent

Sota el "principi de les persones", l'Agenda 2030 posa l'accent en el compromís fonamental amb la dignitat humana, la justícia social i l'equitat. Bàsicament, aquest principi reconeix que el desenvolupament sostenible no es pot aconseguir si grans segments de la població romanen exclosos dels beneficis del progrés, és a dir: el principi de no deixar ningú enrere.

A la regió mediterrània, la dimensió de persones de l'Agenda 2030 està configurada per una complexa interacció de tendències demogràfiques i dinàmiques migratòries, disparitats entre grups socials, especialment la desigualtat de gènere. Per tant, un enfocament polític centrat en l'ésser humà dins d'aquesta dimensió requereix intervencions estructurals que enforteixin el capital humà i els serveis dirigits per l'estat. Bàsicament, per assolir els ODS sota el principi de Persones, les reformes més urgents es refereixen a: millorar l'accés universal a una educació de qualitat i un aprenentatge permanent; reforçar la cobertura i la qualitat dels sistemes nacionals d'assistència sanitària i de protecció social; gestionar adequadament els fluxos de persones; promoure la igualtat de gènere i eliminar les barreres sistèmiques a les dones i als grups desfavorits en la participació en la vida política, econòmica i social.

Moviments de persones

A partir del 2023, la població dels països mediterranis va assolir aproximadament els 550 milions amb un creixement global del 44,2% entre 1990 i 2023³. Influenciats per diversos factors d'empenta i tracció, sorgeixen tres grups primaris a la regió. El primer inclou països d'alta emigració, marcats per importants sortides per inestabilitat econòmica, conflictes o malestar polític. Aquest grup inclou Síria (-212.200) i el Líban (-115.100), on els conflictes han precipitat crisis humanitàries, contribuint al desplaçament massiu. El segon clúster inclou països d'emigració moderada que experimenten pèrdues de població constants però menys dramàtiques. Dins d'aquesta categoria es troben Egipte (-32.400), Algèria (-18.800), Grècia (-14.800), Albània (-10.600), Croàcia (-10.400) i Bòsnia i Hercegovina (-25.900). L'emigració en aquests països està impulsada per l'estancament econòmic, l'atur juvenil i el clima polític. Finalment, el tercer clúster està format per països receptors d'immigració, com Espanya (275.000), Itàlia (28.000), França (20.600).

La migració és un tema complex que planteja reptes a les societats tant dels països emissors com dels receptors. A mesura que el canvi climàtic, l'escassetat de mà d'obra, les pressions demogràfiques i els conflictes continuen, és probable que la regió mediterrània experimenti més migracions. Les condicions políticament inestables a la regió del Sahel podrien agreujar encara més les tensions migratòries, transformant potencialment el Mediterrani en un nexa fonamental entre Europa i l'Àfrica Subsahariana. El desenvolupament de mecanismes efectius que preservin la llibertat de moviment de les persones alhora que minimitzin els impactes negatius és, per tant, un imperatiu. Des del 2020, l'escalada del conflicte a Ucraïna ha provocat que milions de persones, la majoria dones i nens, fugin de casa seva per buscar seguretat a l'estranger. Com a resultat, el 2022, Europa va superar l'Àfrica Subsahariana com la segona regió més gran de destinació de refugiats i sol·licitants d'asil a nivell mundial. Avui, el nord d'Àfrica, juntament amb l'Àsia occidental, continua sent la llar del major nombre de refugiats i sol·licitants d'asil del món. I, a

---

³ L'ONU espera que l'àrea MED assoleixi un altiplà demogràfic d'uns 650 milions de persones l'any 2060 (Nacions Unides, 2019).

nivell de país, Turquia és la destinació més gran de refugiats i sol·licitants d'asil a tot el món el 2023 (ACNUR, 2024).

Els moviments a gran escala de persones poden ser beneficiosos en moltes circumstàncies. La mobilitat transfronterera dels treballadors pot produir beneficis econòmics importants, si es gestiona bé. Tanmateix, també pot ser una font d'interrupcions greus si redueix les oportunitats laborals per als treballadors locals i/o augmenta les pressions ambientals i de serveis públics sobre les aglomeracions urbanes i les comunitats locals. Igualment, els migrants econòmics, els refugiats i els sol·licitants d'asil poden augmentar les tensions que poden desencadenar xenofòbia als països que els acullen i poden generar un major suport a les regulacions migratòries repressives.

Des de l'any 2022, s'ha incrementat el nombre d'individus que creuen el mar Mediterrani; no obstant això, aquesta xifra es manté significativament per sota del màxim històric de més d'un milió de persones que van arribar a Europa el 2015, principalment buscant refugi dels conflictes i la violència. De fet, amb una mitjana de 120.000 individus que creuen el mar anualment des del 2016, l'afluència de migrants irregulars que arriba a les costes europees es podria considerar relativament manejable. Tanmateix, és important reconèixer la tràgica pèrdua de milers de vides a causa de les condicions deplorables sovint perpetuades per les xarxes de crim organitzat que controlen les rutes de migració il·lícita. Des del 2014, un total de 31.383 migrants han mort mentre intentaven creuar la Mediterrània, posant èmfasi en la necessitat urgent de solucions més efectives i humanes per abordar les causes fonamentals dels desplaçaments forçats ⁴.

En el context de les relacions euromediterrànies, la UE ha continuat compromesa amb la migració amb països del sud i l'est de la Mediterrània. Però, pel que fa a les etapes incipients de mitjans dels anys noranta i a l'impuls del "anell d'amics" de principis del 2000, la UE ha passat avui d'una diplomàcia migratòria basada en valors a una basada en interessos (Fakhry, 2024). L'objectiu principal de la política migratòria de la UE segueix sent frenar la migració irregular a Europa, però el format ha canviat a través d'un procés d'informalització que ha debilitat el paper del parlament de la UE -just quan el 2024 la càmera europea va adoptar definitivament el Pacte de la UE sobre Migració i Asil- i ha privilegiat l'ús d'acords informals i ad hoc amb els països de la regió. La tendència va començar amb l'acord UE-Turquia de 2016 i ha continuat des d'aquests últims anys. Entre el 2023 i el 2024, la UE va concloure acords migratoris per valor de més de 8.500 milions d'euros amb Tunísia, Egipte i el Líban.

Mitjançant l'enfocament de la securització, centrat principalment en el finançament i l'externalització del control de la migració a tercers països, la UE ha dotat els països socis per desenvolupar la seva pròpia diplomàcia migratòria. Segons alguns autors -en un escenari on també juguen nous actors a la regió-, les estratègies migratòries a curt termini augmenten el risc d'agreujar les dependències i les violacions dels drets humans en nom del control migratori (Cassarino et al., 2023; Tardis, 2024). Més important encara, un cop es desemborsen els fons, els funcionaris de la UE poc poden fer per garantir que els països socis compleixin i respectin el seu compromís de controlar millor la seva frontera o protegir millor els migrants i els refugis (Fakhry, 2024).

---

⁴ Dades de Falta Projecte Migrants . <https://missingmigrants.iom.int/>

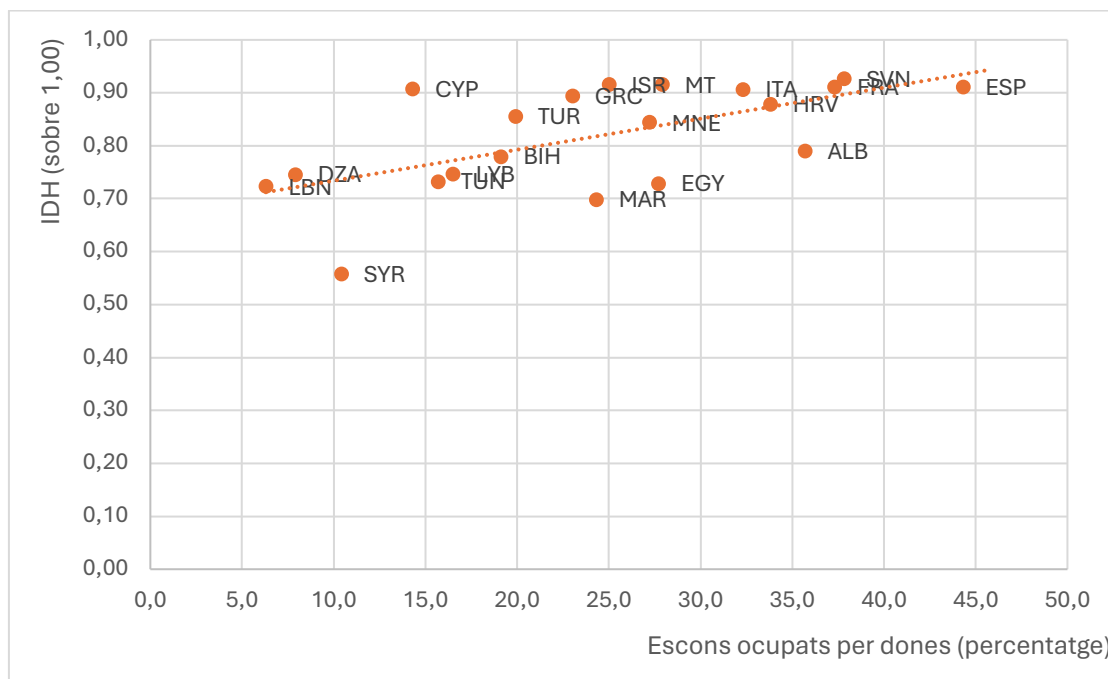
En aquest context, les prioritats i les polítiques orientades a l'acció previstes en el context dels moviments de persones haurien d' incloure:

- **Reforçar la regulació migratòria i la protecció dels drets humans**
Fomentar polítiques migratòries que reforcin la supervisió, la transparència i la rendició de comptes parlamentària. Assegurar que els fons de migració estiguin condicionats al compliment dels drets humans. Donar suport i defensar els esforços multilaterals amb les organitzacions internacionals pel respecte dels drets humans.
- **Invertir en persones a casa i en les comunitats d'origen.**
Desenvolupar programes estructurats de mobilitat laboral que atenguin l'escassetat de mà d'obra regional mitjançant la formació professional i la migració circular. Simultàniament, invertir en iniciatives comunitàries i de la societat cívica per afavorir la inclusió econòmica i social, prevenint la xenofòbia i les tensions socials.
- **Millorar la cooperació multilateral i la creació de capacitats.**
Enfortir les associacions regionals en iniciatives de creació de capacitat per reforçar la capacitat operativa, administrativa i política per gestionar els moviments de persones als territoris d'origen.

Desigualtats de gènere

La regió mediterrània presenta un panorama divers i complex per a l'assoliment de l'ODS 5, que se centra en assolir la igualtat de gènere i empoderar totes les dones i nenes. La paritat de gènere en la representació política, un indicador crític de l'ODS 5, revela discrepàncies notables entre els països mediterranis (gràfic 4).

Gràfic 4 – Escons ocupats per dones al parlament nacional vs índex IDH

Font: l'autor. Dades de SDR, 2024 i IDH 2024.

Tot i que alguns països han fet avenços significatius, d'altres continuen endarrerits. Com a resultat de les reformes legislatives -incloent polítiques proactives destinades a promoure la participació femenina en la presa de decisions- països com Espanya (44,3%) i França (37,3%) presenten nivells més alts de representació femenina als parlaments nacionals. En canvi, països com el Líban (6,3%), Algèria (7,9%) i Egipte (27,7%) mostren un marge de millora considerable, i la subrepresentació de les dones en els espais polítics continua sent una barrera important per a la igualtat de gènere (ONU Dones, 2023).

Les variacions en la representació política entre els països mediterranis es poden atribuir a diversos factors, com ara les normes culturals, les condicions econòmiques i la força dels moviments per la igualtat de gènere a cada país. Els estats, especialment a les parts del sud i l'est, sovint s'enfronten a reptes addicionals, com els valors patriarcals arrelats i la inestabilitat política, que dificulten l'avenç de les dones a les institucions. Tanmateix, el progrés és evident a països com Albània (35,7%), Croàcia (33,8%) i Malta (27,9%). Aquest avenç posa de manifest la importància de la voluntat política, el canvi social i la cooperació internacional per assolir l'ODS 5 a tota la conca mediterrània.

A més de la representació de les dones en la política, la situació més àmplia de les dones i del col·lectiu LGBTQI+ a la regió mediterrània revela tant progrés com reptes profunds arrelats. Si bé les polítiques d'igualtat de gènere han avançat en alguns països mediterranis, les dones continuen enfrontant-se a obstacles importants, com ara la violència masclista, l'accés limitat a les oportunitats econòmiques i la representació desigual en els rols de lideratge en diversos sectors. Per a les dones, l'empoderament econòmic continua sent un repte central, especialment als països del nord d'Àfrica i de l'Orient Mitjà, on la participació en la força de treball sovint està restringida per les normes socials i els marcs legals. A més, la violència de gènere continua generalitzada a tota la regió, amb lleis que protegeixen les dones de la violència domèstica que varien àmpliament i sovint no s'aplicaran adequadament (Human Rights Watch, 2022).

La situació del col·lectiu LGBTQIA+ és encara més complexa. A molts països, com ara el Líban i Tunísia, les persones LGBTQI+ experimenten un cert grau d'acceptació social, però en altres, com Egipte, el Marroc i Síria, l'orientació sexual continua criminalitzada i subjecta a sancions legals dures. En els darrers dos anys, tota la regió s'ha enfrontat a canvis polítics significatius que han frenat el progrés cap a la igualtat de gènere i, en molts casos, han reforçat les desigualtats (Euromed Rights, 2024). Les reafirmacions dirigides per l'estat de les normes conservadores i les ideologies religioses han tingut com a objectiu els moviments feministes i les comunitats LGBTQIA+, amb els governs augmentant el seu poder de censura⁵.

Les dues ribes del Mediterrani han estat testimonis d'atacs contra els drets i la seguretat de les dones i les persones LGBTQIA+. No obstant això, els instruments i les conseqüències d'aquests atacs varien segons les característiques del país. Normalment, als països amb un IDH elevat, aquestes reaccions sovint es manifesten mitjançant canvis institucionals restrictius i canvis legislatius. En canvi, als països amb un IDH

⁵

https://backlashmap.euromedrights.org/en/?_gl=1*ukhcs6*_ga*MzAyNzk3MjU2LjE3NDAzMzY2Mjc.*_ga_5H0QS9NZSJ*MTc0MDc3NTcwMS40LjEuMTc0MDOSL41NjM4

baix sovint es troben entrelaçats en reptes de desenvolupament, guerres i conflictes, cosa que pot fer que la naturalesa de gènere d'aquests atacs sigui més complexa d'identificar, ja que els drets de les dones sovint estan vinculats a una justícia econòmica més àmplia i lluites pels drets bàsics.

En aquest context, les prioritats i les polítiques orientades a l'acció previstes en el context de la igualtat de gènere haurien d' incloure:

- **Promoure la igualtat de gènere en el marc de cooperació multilateral**

Donar suport als programes regionals multilaterals de la Mediterrània i a les iniciatives per a la promoció dels drets humans, la igualtat de gènere i la no discriminació. Defensar el seguiment recolzat per la UE de les violacions dels drets de gènere i la protecció contra la repressió i la censura.

- **Incidència i sensibilització i lluita contra les iniciatives de polítiques regressives**

Lluitar en contra i sensibilitzar sobre la violència de gènere perpetrada per actors estatals i no estatals a les zones de conflicte. Lluitar contra la censura mediàtica i el control dels continguts socioculturals i educatius que socaven la igualtat de gènere. Mobilitzar els principals actors polítics, mediàtics i de la societat civil per desafiar col·lectivament els moviments de reacció i aplicar una pressió específica sobre els actors socials responsables.

- **Potenciar les organitzacions de la societat civil**

Desenvolupar plataformes i espais segurs perquè els activistes dels drets humans puguin compartir les seves experiències. Amplificar les seves veus a nivell internacional, assegurant-se que rebin visibilitat i suport. Col·laborar amb els socis mediterranis (governos, administracions públiques, associacions de la societat civil, etc.) per reforçar la normativa contra la violència masclista.

Planeta

El principi Planeta de l'Agenda 2030 posa de manifest la necessitat urgent de salvaguardar els ecosistemes i els recursos naturals de la Terra per a les generacions presents i futures. Aquest principi reconeix la interdependència entre l'acció humana i el planeta. I bàsicament adverteix que creuar els límits del planeta, els nou límits ecològics dins dels quals la humanitat pot operar amb seguretat, augmentarà el risc de desestabilitzar els sistemes de la Terra, amenaçant la sostenibilitat a llarg termini.

La regió mediterrània s'enfronta a importants reptes ambientals, amb diversos límits planetaris ja s'estan apropant o superant, afectant la implementació dels ODS. Un enfocament polític centrat en la sostenibilitat sota el principi Planeta es refereix a reformes estructurals en l'àmbit de: a) lluitar i adaptar-se al canvi climàtic mitjançant la reducció d'emissions de gasos d'efecte hivernacle i la promoció de fonts d'energia renovables; b) una gestió sostenible dels recursos naturals, en particular l'aigua i la terra, amb l'objectiu de preservar la biodiversitat i els ecosistemes; c) un canvi cap a economies circulars que minimitzin els residus i promoguin patrons de producció i consum responsables

Canvi climàtic

El canvi climàtic és un dels reptes més crítics de la regió. De fet, la conca mediterrània és reconeguda com un punt calent del canvi climàtic, ja que s'escalfa un 20% més ràpid que la mitjana mundial (Sisè Informe d'Avaluació de l'IPCC, 2023). La temperatura mitjana de la regió ja ha augmentat més d'1,5 °C respecte al període industrial. S'espera que augmenti entre 2,3 °C i 3,6 °C a mitjan segle en escenaris d'altas emissions i podria superar els 5,5 °C a finals de segle, provocant, entre altres coses, impactes greus sobre la salut (MedECC, 2024). S'estima que l'augment del nivell del mar, que podria ser prop d'un metre en comparació amb el seu nivell del segle XX, juntament amb l'escassetat d'aigua, les sequeres recurrents i les altes temperatures, podria provocar el desplaçament de més de 20 milions de persones.

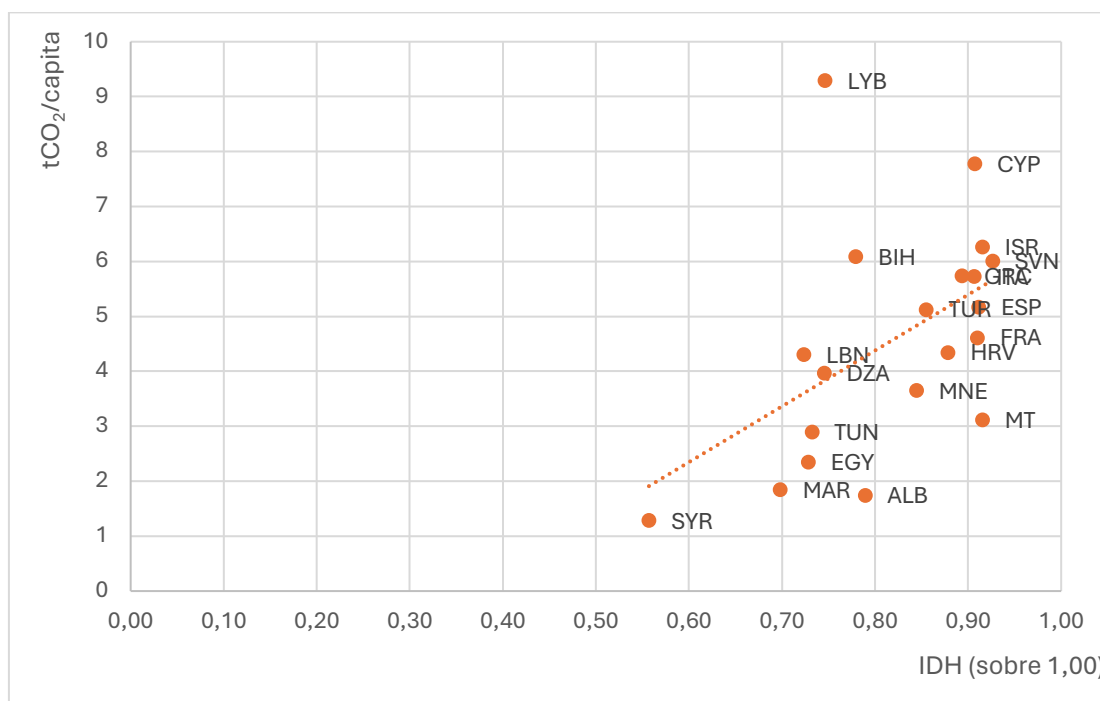
Els esdeveniments climàtics extrems s'han tornat més freqüents. Poc després que les catastròfiques inundacions arrasessin regions de la Comunitat Valenciana i Castella-la Manxa, els perills del canvi climàtic antròpic en aquesta zona són cada cop més clars. En els darrers dos anys, per exemple, l'efecte del dèficit de pluja pronunciat, combinat amb les temperatures rècord, s'ha observat al llarg de la costa mediterrània a Espanya, Itàlia, Grècia i les illes mediterrànies. L'any 2024, a Catalunya les autoritats locals ja van declarar l'emergència per sequera, amb estrictes restriccions d'aigua. També a Portugal, concretament a l'Algarve, el govern va ordenar restriccions en l'ús de l'aigua, principalment per al reg de jardins i el medi urbà (European JRC, 2024).

Al Marroc, Algèria i Tunísia, les sequeres prolongades han afectat greument la productivitat agrícola, provocant reduccions significatives dels rendiments dels cultius, una menor acumulació de biomassa i una disminució dels nivells d'humitat del sòl. L'escassetat d'aigua s'ha intensificat, limitant la capacitat de regadiu i agreujant la degradació del sòl, especialment a les regions semiàrides i àrides. A més, els agricultors s'enfronten a una tensió econòmica a causa de la disminució de la producció agrícola i l'augment dels costos dels inputs, cosa que desafia encara més la resiliència del sector agrícola.

Des del punt de vista de l'elaboració de polítiques, és rellevant observar que els grups més vulnerables de la societat, com ara la gent gran, els migrants, els refugiats, els desplaçats interns, les dones, els nens i les persones amb baixos ingressos, estan molt exposats als perills climàtics. En diversos casos, especialment als països amb un IDH baix, aquests grups no participen adequadament en els processos d'elaboració de polítiques ni es tenen en compte adequadament en les mesures polítiques, per garantir una transició eficient i justa cap al medi ambient i el clima canviants.

Pel que fa a les emissions de CO₂, entre els principals motors del canvi climàtic, la quota actual d'emissions de carboni dels països mediterranis no supera el 6 per cent de les emissions globals, amb els països del nord de la Mediterrània que aporten la proporció més gran. El progrés en la descarbonització a la regió és desigual i està modelat principalment per les estructures econòmiques, les polítiques energètiques i les limitacions geopolítiques, amb implicacions per a la governança climàtica.

Gràfic 5 – Emissions de CO₂ de la combustió de combustibles fòssils i la producció de ciment (tCO₂/capita, 2022) vs índex IDH

Font: l'autor. Dades de SDR, 2024 i IDH 2024.

Si bé les emissions de gasos d'efecte hivernacle als països del nord de la Mediterrània han anat disminuint sistemàticament, han anat augmentant contínuament als països del sud i l'est de la Mediterrània impulsades

principalment pel creixement econòmic i demogràfic i no mostren un camí prometedor en la seva reducció atès l'augment esperat de la demanda d'energia en les properes dècades. Mentre que països com Espanya (7,63 tCO₂ el 2000 a 5,16 el 2022) i França (6,95 a 4,61) mostren reduccions sostingudes, reflectint transicions energètiques, desindustrialització i polítiques d'energies renovables, al nord d'Àfrica, Algèria (2,79 a 3,96) i el Marroc (de moderada a 11,817) augment, impulsat pel creixement industrial i la dependència dels combustibles fòssils. Les emissions d'Egipte es mantenen estables (~2,0–2,5), cosa que suggereix una descarbonització limitada.

Consum i producció sostenibles

A la Mediterrània, els patrons actuals de consum i producció són insostenibles i comporten costos ambientals substancials, com ara l'ocupació i la degradació del sòl, l'escassetat d'aigua, el soroll, la contaminació de l'aigua i l'aire, la pèrdua de biodiversitat (PNUMA/MAP i Plan Bleu 2020). El dèficit ecològic als països mediterranis és el doble que la mitjana mundial, és a dir, els països mediterranis consumeixen aproximadament 2,5 vegades més recursos naturals i serveis ecològics que els que poden proporcionar els ecosistemes de la regió (Akcali et al. 2022). Durant els últims 15 anys, la petjada ecològica⁶ ha augmentat principalment als països del sud i l'est de la Mediterrània (excepte la República Àrab Síria i Líbia, així com a Bòsnia i Hercegovina i Montenegro); i el descens als països mediterranis de la UE, sobretot a Xipre, Espanya, Itàlia i Grècia, així com a Israel (UNEP, Med 2023).

Els sectors socioeconòmics crucials, com ara el turisme, els ports i el transport marítim, la construcció i l'immobiliari, contribueixen al desenvolupament econòmic i a l'ocupació, però es basen en gran mesura en models extractius, que no incorporen prou la circularitat i les pràctiques de desenvolupament sostenible. Tot i que el turisme va tenir un fort impacte econòmic positiu a tota la regió i s'ha convertit en un pilar de moltes economies nacionals de la Mediterrània -el 13% de les exportacions i el 23% del sector serveis-, els beneficis associats al turisme van tenir uns costos ambientals i socials importants. Les fluctuacions en el nombre d'arribades de turistes tenen un impacte directe sobre el medi ambient a causa del consum de recursos i la generació d'externalitats.

La Mediterrània és la principal zona turística del món, amb el 35% de totes les arribades de turistes internacionals i el 30% dels ingressos turístics mundials. El model de turisme de masses dominant mediterrani ha tornat a agafar velocitat i continua concentrant-se a les zones costaneres. El nombre total d'arribades de turistes internacionals (ATI) als països mediterranis va arribar als 400 milions a principis de 2020, amb un augment mitjà anual de 13,7 milions d'ATI des del 2010. Malgrat el col·lapse per la pandèmia de la Covid-19, amb la reobertura gradual de les fronteres, els viatgers han tornat a la regió i, des del 2020, a la Mediterrània hi ha hagut un creixement de destinacions euromediterrànies. Tanmateix, els conflictes armats a la regió, les preocupacions de seguretat i la inestabilitat política juntament amb el deteriorament de les condicions socials i econòmiques han modificat lleugerament la geografia del turisme a la regió. Mentre que el turisme a les destinacions establertes del nord-oest de la Mediterrània (principalment França, Espanya i Itàlia) va continuar sent predominant -i les noves destinacions del sud-est i nord-est (en particular

---

⁶La petjada ecològica mesura la rapidesa amb què consumim recursos i generem residus en comparació amb la rapidesa amb què la natura pot absorbir els nostres residus i generar recursos.

Turquia, però també Albània, Croàcia i Montenegro) han agafat impuls-, l'Orient Mitjà i el nord d'Àfrica van registrar un descens del 20,8%.

Per raons històriques, socials i polítiques, la meitat del turisme a la Mediterrània és principalment turisme de costa, caracteritzat principalment per pràctiques de malbaratament i sobreconsum. De fet, les zones costaneres van representar una part molt elevada del total de nits en allotjaments turístics a Malta (100%), Xipre (97%), Grècia (96%), Espanya (96%) i Croàcia (93%) (UE 2022). Les principals pressions del sector turístic sobre el medi marí són les deixalles marines, l'ocupació de terres costaneres, la degradació de l'hàbitat, les emissions a l'aire, el consum d'aigua i la generació d'aigües residuals i la proximitat a zones naturals sensibles (UNEP/MAP i Plan Bleu 2020). A menys que aquest model es transformi profundament en un "model sostenible blau", és probable que el medi ambient costaner i marí continuï sent afectat negativament pel turisme en els propers anys. Els processos de gestió i planificació de l'adaptació costanera ofereixen oportunitats úniques per a l'establiment de marcs permanents per a la interacció ciència-política-comunitat. Aquests marcs requereixen, però, un compromís polític, recursos financers suficients, una solució política basada en l'evidència i la participació de les parts interessades. En molts països de la regió, la poca capacitat institucional i administrativa, juntament amb els interessos econòmics divergents, poden frenar el ritme de les reformes necessàries per modificar els hàbits de consum turístic i les pràctiques empresarials turístiques (Hazbum , 2024).

Transició verda

La regió mediterrània continua sent molt dependent dels combustibles fòssils, amb el 65% del mix energètic als estats del nord de la Mediterrània i el 92% al sud (MedECC , 2020). Aquesta dependència contrasta amb el gran potencial no aprofitat de la regió per a les energies renovables, especialment l'energia solar i eòlica. Tanmateix, la transició cap a les renovables és desigual, amb importants disparitats entre els països del nord i el sud de la Mediterrània.

L'energia hidroelèctrica és actualment la font d'energia renovable dominant a la regió, valorada per la seva eficiència i adaptabilitat a la demanda energètica. Tanmateix, la seva expansió està limitada per recursos hidrològics limitats i les alteracions induïdes pel canvi climàtic en els patrons de pluja podrien afectar encara més la seva fiabilitat. L'energia eòlica, principalment desplegada a terra, s'enfronta a limitacions espacials a causa de les grans àrees necessàries per a la instal·lació. No obstant això, la disminució dels costos dels aerogeneradors millora la seva viabilitat econòmica. L'energia solar té un potencial immens, especialment al nord d'Àfrica, encara que segueix infrutilitzada. Actualment només s'explota el 2,7% de la capacitat solar regional total. Els reptes inclouen les pèrdues d'eficiència experimentades a altes temperatures, normalment per sobre dels 35 °C, i l'exposició a tempestes de pols, que poden reduir el rendiment fotovoltaic (OME, 2021). Tanmateix, la disminució del cost dels panells solars està millorant l'accessibilitat, creant oportunitats per a granges solars a gran escala. Si només l'1% de la terra del nord d'Àfrica es destinés a la producció d'electricitat solar, la capacitat instal·lable estimada seria de 2.800 GW, en comparació amb els 85 GW actuals instal·lats a tot el Mediterrani (IEA, 2023).

Malgrat aquestes oportunitats, el desplegament d'energies renovables continua sent molt desigual a la Mediterrània. L'any 2021, la proporció de les energies renovables en el consum total d'energia era inferior al 5% al nord d'Àfrica, en comparació amb el 22% a la UE i menys de l'1% a l'Orient Mitjà. No obstant això, les inversions s'han accelerat, especialment en generació d'energia, on les renovables van representar el 43% (686 GW) de la capacitat total el 2020, principalment als països del nord de la Mediterrània. Al sud i l'est de la Mediterrània, la capacitat renovable gairebé es va triplicar entre el 2005 i el 2020. La demanda d'energia solar va augmentar de 0,54 Mtep el 1990 a 13,11 Mtep el 2020, mentre que l'energia eòlica va créixer de la inexistència el 1990 a 16,36 Mtep el 2021 (OME, 2020). El Marroc ha emergit com un líder en energia solar amb projectes com el Complex Solar Noor, mentre que Egipte està ampliant ràpidament la seva capacitat d'energia eòlica. Les associacions energètiques transfrontereres, com les del Pla Solar Mediterrani, poden millorar la seguretat energètica regional i promoure la transició verda.

La UE està prenent mesures per fomentar una transició energètica regional, amb iniciatives com el paquet "Fit for 55" i l'acord d'associació verda signat amb el Marroc el 2022. No obstant això, traduir la política en acció continua sent un repte. L'expansió de l'energia renovable requereix una selecció acurada del lloc, tenint en compte l'adequació climàtica, la disponibilitat d'infraestructures i la rendibilitat. A més, augmentar la proporció d'energies renovables introdueix vulnerabilitats al sistema energètic, com ara els impactes de la variabilitat climàtica en la generació eòlica i solar.

La transició energètica no és només un repte tecnològic sinó també una transformació socioeconòmica. Els principis d'equitat i justícia han de sustentar aquest canvi per garantir una distribució equitativa de beneficis i càrregues. Abordar la degradació del sòl, millorar la gestió del sòl i els recursos hídrics i integrar solucions digitals són components essencials d'una transició sostenible. A més, la inversió en infraestructures d'energies renovables s'ha d'alinejar amb objectius de desenvolupament econòmic i social més amplis.

El nord d'Àfrica té un potencial important per convertir-se en un centre global de tecnologies netes. El 2050, la regió podria subministrar el 5% de la demanda europea de bateries i gairebé el 20% de la demanda de càtode, donant suport a les economies locals alhora que reforça la seguretat energètica de la UE (IEA, 2023). A la COP28, el Consens de Dubai va establir l'objectiu de triplicar la capacitat global d'energies renovables, que requeriria 1 TW de capacitat instal·lada a la Mediterrània l'any 2030. Aconseguir aquesta fita podria millorar l'estabilitat regional i posicionar la Mediterrània com a líder en acció climàtica.

El finançament continua sent un repte clau. Es necessita una inversió anual de 120.000 milions de dòlars per donar suport a la transició verda de la Mediterrània, que podria generar al voltant de 3 milions de nous llocs de treball a les cadenes de subministrament solar i eòlica. Tanmateix, desbloquejar aquest finançament requereix una estratègia financera cohesionada que combini compromisos polítics governamentals, marcs de govern sòlids i incentius per a la inversió privada. El paper dels bancs de desenvolupament nacionals i regionals i els bancs multilaterals de desenvolupament serà fonamental per mobilitzar recursos financers. S'han d'aprofitar mecanismes com els partenariats públic-privats, els préstecs en condicions favorables i les eines de mitigació de riscos per atraure capital privat a llarg termini.

En definitiva, una transició exitosa cap a les energies renovables a la Mediterrània depèn d'una forta col·laboració entre els sectors públic i privat. Els governs han de prendre el lideratge en la reducció de riscos

inversions, mentre que el capital privat és essencial per augmentar el desplegament. Un ecosistema financer ben estructurat, alineat amb l'Acord de París, serà crucial per assolir els objectius de descarbonització. Fomentant la cooperació regional i alineant els incentius financers, la Mediterrània pot assegurar un futur energètic sostenible i resilient.

Prosperitat

El principi de Prosperitat de l'Agenda 2030 posa l'accent en la necessitat de garantir un creixement econòmic inclusiu i sostenible, l'avenç tecnològic i l'accés equitatiu als recursos. Pretén fomentar les condicions on tots els individus puguin prosperar econòmicament, alhora que s'aborden les desigualtats sistèmiques i es promouen la responsabilitat ambiental.

A la regió mediterrània, la prosperitat està modelada per diferents dinàmiques socioeconòmiques, desigualtats estructurals però també forts potencials. El creixement econòmic inclusiu es veu obstaculitzat per les baixes taxes de participació laboral, especialment per a les dones, i es veu desafiat per les noves oportunitats tecnològiques. L'atur juvenil és un problema estructural a diverses zones de la regió i les oportunitats de treball digne continuen distribuïdes de manera desigual a tota la regió. La transformació digital és un motor de prosperitat cada cop més vital, però requereix inversions en infraestructures i accions coordinades que puguin fomentar la innovació alhora que garanteixen la inclusió social i la sostenibilitat ambiental. Finalment, les tendències d'urbanització han plantejat reptes dramàtics a les ciutats en la prestació de serveis públics com ara la gestió de residus, el transport i l'habitatge assequible.

En resum, fomentar la prosperitat a la Mediterrània requereix intervencions específiques per fer front a l'atur juvenil i femení, millorar la infraestructura digital i desenvolupar entorns urbans sostenibles. Abordar aquestes prioritats interconnectades serà essencial per aconseguir un creixement econòmic equitatiu i fomentar la cohesió regional l'any 2030.

Creixement econòmic inclusiu

El comerç, les inversions, la innovació i les polítiques industrials es troben al centre del desenvolupament econòmic. A la regió mediterrània, especialment als països del Sud, malgrat les nombroses reformes adoptades durant els últims anys, la transformació estructural segueix sent lenta i l'impacte d'aquestes polítiques en la creació d'ocupació segueix sent baix, especialment per a dones i joves.

L'emprenedoria, els ecosistemes d'innovació, i les economies verdes, blaves i circulars poden fomentar la creació d'ocupació i el dinamisme econòmic. Les acceleradores de creació d'empreses, els centres d'innovació i el suport a les petites i mitjanes empreses (PIMES) poden tenir un paper crucial per impulsar la prosperitat econòmica. A la regió, efectivament, el 80% dels llocs de treball són creats per pimes. No obstant això, les barreres estructurals com la manca d'habilitats i formació, i la participació limitada al mercat laboral de les poblacions marginades continuen sent reptes clau. A més, mentre que la innovació tecnològica i la difusió de la intel·ligència artificial poden crear nous sectors laborals, l'automatització amenaça les indústries tradicionals, la qual cosa requereix requalificació i adaptació al mercat laboral. Finalment, l'ocupació informal predomina a molts països del sud de la Mediterrània, limitant la protecció social i la seguretat laboral.

Les diferències en l'accés a l'educació (especialment per a les noies) i els assoliments educatius a tota la regió expliquen en part les disparitats en els mercats laborals de la regió. Mentre que alguns països mostren taxes de finalització de secundària inferiors elevades, d'altres, sobretot Síria (43,2%) i el Marroc (72,3%), es queden endarrerits. Aquestes discrepàncies són significatives a l'hora d'analitzar les tendències de l'atur juvenil. Les taxes de finalització dels estudis més altes sovint es correlacionen amb una desocupació més baixa, on els sistemes educatius sòlids coincideixen amb millors resultats del mercat laboral. Per contra, els països amb taxes de finalització escolar més baixes sovint experimenten un atur juvenil més alt, agreujat pels reptes econòmics estructurals i la inestabilitat política.

Amb més de 60 milions de joves d'entre 15 i 29 anys, la població juvenil de la regió constitueix una part important de la seva població. Es preveu que, l'any 2050, més de 300 milions de joves s'incorporin al mercat laboral als països del nord d'Àfrica. Una de les principals preocupacions és la qualitat i l'accessibilitat al treball. Les taxes d'atur juvenil segueixen sent un problema urgent a la regió, amb una mitjana al voltant del 25%, gairebé el doble de la mitjana mundial. La crisi econòmica, els reptes estructurals i la manca d'oportunitats laborals han provocat una sensació de frustració i desil·lusió entre els joves.

En particular, els països del nord d'Àfrica presenten taxes d'atur juvenil que sovint superen el 30%. El 2023⁷, per exemple, l'atur juvenil va arribar al 32% a Algèria, al 32,7% al Marroc, al 38% a Tunísia i al 24,7% a Egipte. Encara que amb millors xifres, països del sud d'Europa -com Grècia (26,6%), Espanya (26,5%) i Itàlia (18%)- també experimenten taxes d'atur juvenil elevades.

Abordar aquesta qüestió requereix reforçar la formació professional, promoure l'emprenedoria i alinear els sistemes educatius amb les demandes del mercat laboral, especialment en sectors de gran creixement com la tecnologia i les energies renovables. Els esforços per abordar aquests reptes estan en curs. Les iniciatives dirigides per joves estan guanyant força, impulsades per plataformes de xarxes socials on el 75% dels joves són usuaris actius. Aquestes plataformes serveixen com a vehicles d'expressió, incidència i mobilització, aprofitant l'energia de la joventut mediterrània per donar forma al seu propi futur i contribuir al desenvolupament de la regió. Iniciatives com l'Agenda Regional per al Creixement Inclusiu de la Unió per la Mediterrània (UpM) tenen com a objectiu abordar aquestes disparitats donant suport a les reformes del mercat laboral i fomentant el creixement econòmic inclusiu, contribuint a l'estabilitat i al creixement globals.

El creixement econòmic inclusiu depèn de la participació de les dones en la vida econòmica i en els mercats de treball. A l'Orient Mitjà i al nord d'Àfrica, la bretxa de gènere se situa en el 62,6%, en comparació amb el 76,3% d'Europa i el 68,4 % de mitjana mundial. Pel que fa a les disparitats de gènere, a gairebé tots els països, la participació femenina en la força de treball és inferior a la dels homes (Gràfic 6). Les disparitats són especialment acusades a Algèria, Síria i Turquia. Per contra, els països del sud d'Europa mostren bretxes de gènere moderades, la qual cosa indica una major integració laboral femenina.

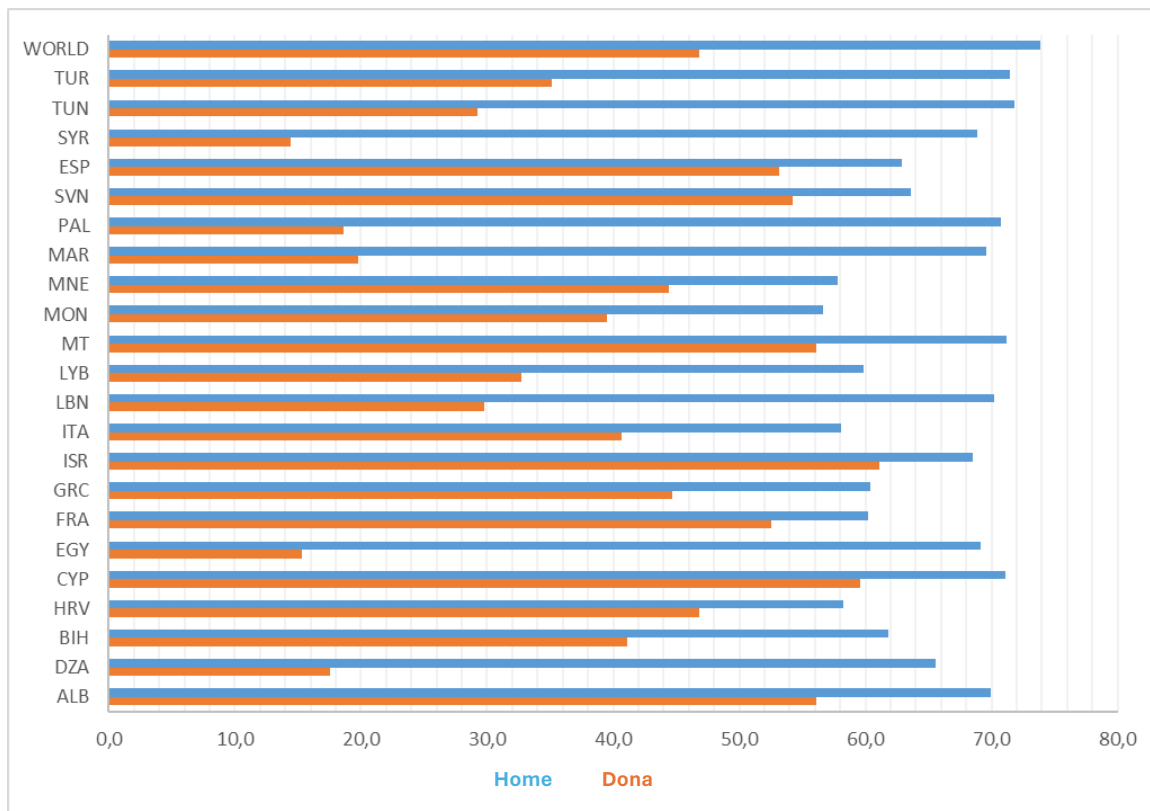
A la regió mediterrània, la condició de la dona està intrínsecament teixida en un tapís de dinàmiques socials, culturals i econòmiques. En algunes economies s'han avançat notablement cap a la inclusió econòmica de les dones. Per exemple, l'any 1990, les dades de matrícula d'educació terciària mostraven un 12,8% de

---

⁷ Dades del BM i l'OIT, 2024

dones i un 14,4% d'homes matriculats a la universitat, mentre que el 2022 era del 43,4% de les dones i el 37,4% dels homes. Tot i que les dones han avançat en l'educació, les diferències persisteixen en els camps d'estudi, amb una notable segregació de gènere en àrees com les CTEM (Ciència, Tecnologia, Enginyeria i Matemàtiques).

Gràfic 6 – Taxa de participació en la població activa (% de 15 anys i més)

Font: l'autor. Dades de SDR, 2024 i IDH 2024.

No obstant això, tot i rebre més educació que els homes, les dones encara pateixen desigualtats estructurals en el mercat de treball (Mateos, 2024). Aquests inclouen l'accés limitat a l'educació i la formació, el biaix en el lloc de treball, les càrregues desproporcionades en els càrrecs domèstics i no remunerats, les barreres per accedir als serveis financers i el suport empresarial. Abordar aquests reptes polifacètics requereix un enfocament integral que no només inclogui mesures econòmiques sinó que també s'enfronti a les barreres socials, culturals i polítiques que perpetuen la desigualtat de gènere. En aquest sentit, l'empoderament econòmic de les dones és un motor clau per a la igualtat de gènere, el creixement econòmic i la inclusió social a la regió mediterrània i més enllà.

Desenvolupament d'infraestructures

La ubicació estratègica de la regió mediterrània entre tres continents representa un important avantatge competitiu, posicionant-la com un potencial hub internacional, amb capacitat per influir en les cadenes de valor globals (UpM, 2024). Aquest potencial beneficia la regió en atraure inversions, estimular l'ocupació i el creixement industrial. Per exemple, els països del sud de la Mediterrània representen actualment només el 24% de totes les IED, cosa que suggereix un potencial important d'inversions sense explotar. A més, es podria millorar la integració econòmica de la regió. La distribució del flux comercial a la regió euromediterrània revela que el 90% del comerç té lloc dins de la UE, amb només un 1% entre els veïns del sud de la Mediterrània (OIT, 2022). El comerç intramediterrani representa només un terç del comerç global entre la Mediterrània i la resta del món, en contrast amb altres regions pròsperes on els processos de regionalització s'han aprofundit. El comerç exterior dels països mediterranis representa gairebé el 45% del PIB, tot i que un terç d'aquest està relacionat amb l'energia. Els 10 països del sud i l'est són els segons socis comercials de la UE, però només reben el 12% de les exportacions de la UE. Les exportacions provenen principalment d'un grup selecte de cinc països: Itàlia, Alemanya, França, Gran Bretanya i Espanya.

Centrar-se en el desenvolupament d'infraestructures, des del transport i l'energia fins a l'aigua i els serveis digitals, segueix sent crucial per millorar el comerç, la connectivitat i la integració regional. L'expansió de les xarxes de transport transmediterrani, inclosos els ports modernitzats i els corredors ferroviaris, enforteix els llaços econòmics i facilita la cooperació transfronterera i l'obertura del comerç. Aquest potencial, però, continua sense aprofitar-se, limitat per una varietat de reptes sistèmics com ara una mala integració regional, una connectivitat inadequada, un marc regulador fragmentat i, més recentment, un escenari geopolític complex (Lauria, 2024). Tradicionalment, la despesa en infraestructures ha estat de mitjana només al voltant del 3% del PIB, finançada principalment amb recursos del sector públic i/o complementada amb finançament de deute multilateral i bilateral. Amb dificultats per la recuperació post-Covid-19, els governs de la regió posseeixen capacitats financeres limitades, lluny dels aproximadament 106.000 milions de dòlars anuals necessaris per a la modernització de les infraestructures (OCDE, 2021).

Al final, l'Orient Mitjà i el nord d'Àfrica es troben entre les regions menys integrades del món. Malgrat els llaços comercials evidents, principalment en l'exportació de petroli i gas, la connectivitat física continua subdesenvolupada. Les pobres xarxes de transport terrestre i marítim, juntament amb la manca d'infraestructura digital, restringeixen l'accés al mercat global i dificulten el comerç intraregional de béns i serveis. Cal destacar que només el 5% del trànsit de mercaderies a la regió és entre aquests països, enfront del 70% entre ports europeus i el 15% entre Europa i el nord d'Àfrica. La mala connectivitat de les infraestructures es veu agreujada pels reptes de governança com ara administracions públiques ineficaces, capacitats institucionals a nivell subnacional, alts graus de corrupció, incertesa i compliment dèbil de l'estat de dret i dels estàndards internacionals.

Pel que fa a la IED, per exemple, diversos països de la regió presenten limitacions reguladores per als inversors de tercers països, com ara restriccions d'adhesió en alguns sectors estratègics, propietat estrangera limitada i joint ventures obligatòries, amb un límit de capital estranger del 49%. Les tensions geopolítiques i els problemes de seguretat han afectat encara més el panorama econòmic de la regió. El

Covid-19, el conflicte d'Ucraïna i la guerra entre Israel i Hamàs han contribuït a alimentar el debat sobre el relocalització versus el nearshoring per fer front a la possible escassetat de les cadenes de valor globals. La major inestabilitat també ha augmentat els costos d'enviament a causa dels obstacles en alguna ruta comercial fonamental, com per exemple el Mar Roig.

La connectivitat digital és igualment important i requereix inversions substancials i suport financer. Durant els últims 15 anys, la regió mediterrània ha experimentat una ràpida propagació de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), amb, per exemple, el nombre total de subscripcions de telefonia mòbil duplicant-se entre el 2005 i el 2021 per superar els 580 milions. La proporció de la població que utilitza internet ha augmentat en diversos punts en alguns països, sobretot a Albània i Algèria, però també al Líban, Tunísia, la República Àrab Síria, Egipte, el Marroc i Turquia. Les infraestructures d'internet i banda ampla assequibles són una prioritat evident, juntament amb la innovació tecnològica per al desenvolupament de la logística intel·ligent, la cadena de blocs i les plataformes digitals obertes. Això pot ajudar a establir centres logístics integrals, augmentant així l'eficiència i afavorint la integració de la cadena de valor. La transició digital semblava ser més lenta i centrada principalment en zones urbanes d'Algèria, Egipte, Líbia, Tunísia i la República Àrab de Síria (UNEP/MAP i Plan Bleu 2020). La connectivitat i el desenvolupament d'infraestructures s'han produït amb millors resultats en el sector energètic, tal com demostra el desenvolupament de diversos projectes d'interconnexió regional. Algèria, el Marroc i Tunísia estan treballant conjuntament en el projecte d'interconnexió regional del Magrib, que fomentarà el comerç energètic amb altres països de la regió, com ara Egipte, Jordània, el Líban, Síria, Turquia i l'Autoritat Palestina.

La millora de la modernització de les infraestructures físiques i digitals també s'ha convertit en una prioritat en el context de la cooperació multilateral prevista en el marc de les relacions euromediterrànies. Iniciatives com l'Agenda Digital de la UE per als Balcans Occidentals i les inversions en infraestructures de cable submarí que connecten el nord d'Àfrica amb Europa tenen com a objectiu superar aquestes llacunes i fomentar la integració econòmica regional. A través de Team Europe, el Banc Europeu d'Inversions i el Banc Europeu per a la Reconstrucció i el Desenvolupament, la iniciativa Global Gateway de la UE se centra en la creació d'energia sostenible, transport, infraestructures digitals i altres infraestructures crítiques a les economies emergents. Amb el doble objectiu de promoure la transició verda i oferir una alternativa a l'abast global de la Xina a través de la Iniciativa Belt and Road, el Global Gateway ja ha mobilitzat 24.000 milions de dòlars d'inversió a la regió del sud de la Mediterrània. Els projectes emblemàtics inclouen el desenvolupament d'un cable submarí de fibra òptica de més de 7.000 km (projecte Medusa) per connectar els països del nord d'Àfrica a la UE. Un segon projecte, el projecte GREGY, construirà una interconnexió elèctrica entre Grècia continental i Egipte per traslladar l'energia verda d'Egipte a Grècia i la resta de la UE.

Aglomeracions urbanes

La urbanització presenta reptes i oportunitats importants per al desenvolupament sostenible (UN HABITAT, 2023). A mesura que les ciutats creixen, garantir l'accés a un habitatge assequible, un transport públic eficient i espais verds esdevé essencial per promoure la prosperitat urbana inclusiva. Les variants de creixement urbà sostenible (ciutats intel·ligents, ciutats verdes, ciutats resilients, ciutats baixes en carboni, ciutats sostenibles, ciutats sàvies, etc...) han aportat oportunitats renovades per crear vies per al

desenvolupament urbà sostenible. Si bé les iniciatives de ciutat intel·ligent i les inversions en infraestructures sostenibles poden millorar la resiliència urbana, reduir la contaminació i millorar la qualitat de vida, s'ha de prestar especial atenció a les poblacions urbanes vulnerables, assegurant que el creixement urbà ràpid no agreugi les desigualtats socials o la degradació ambiental.

La regió mediterrània és una de les zones més densament poblades del món, caracteritzada per aglomeracions urbanes agrupades predominantment al llarg de les costes. Les projeccions de l'ONU prediuen un augment de la població urbana, estimant que el 2050, la població urbana al llarg de la riba nord de la Mediterrània augmentarà fins als 170 milions i 300 milions o més a les franges sud i est (UNEP/MAP, 2016). El ràpid procés d'urbanització de ciutats com El Caire, Istanbul i Casablanca s'ha tornat insostenible i exigeix inversions urgents en infraestructures i planificació urbana. Malgrat les taxes de creixement relativament més baixes a la Mediterrània europea en comparació amb les parts sud i est de la regió, l'expansió urbana al llarg de la franja costanera ha augmentat, agreujant la vulnerabilitat també en aquestes regions. Ciutats europees com Barcelona, Marsella, Roma, Istanbul o Atenes estan avançant en la sostenibilitat a través del paradigma de la ciutat intel·ligent, però les pressions de les dinàmiques internacionals han provocat reptes urgents com la gestió de residus, els espais verds, la congestió del transport i l'habitatge assequible.

A més, les persones que viuen a les ciutats de la regió mediterrània s'enfronten a una forta vulnerabilitat al canvi climàtic a causa d'una sèrie de factors interconnectats. Aquests inclouen: onades de calor, risc creixent d'inundacions a zones costaneres densament poblades a causa de l'augment del nivell del mar i intensificació de les marejades de tempesta; sequeres més freqüents que agreugen l'escassetat d'aigua, un augment dels incendis forestals greus que invadeixen les zones urbanes (Nastos i Saaroni , 2024). Afrontar aquests reptes requereix una perspectiva holística, en alguns casos més enllà de l'escala municipal, incloent la perspectiva metropolitana, integrant estratègies d'adaptació i mitigació del clima en la planificació urbana, el desenvolupament d'infraestructures, les iniciatives de salut pública i les polítiques d'equitat social. Aquestes estratègies es basen en una millor coordinació entre diferents nivells de govern i diferents agents públics i privats per optimitzar l'ús del sòl, planificar sistemes de transport multimodal per reduir l'ús del cotxe i promoure la infraestructura verda i blava.

La UE, per exemple, anima els seus estats membres, regions i governs locals a desenvolupar plans d'acció d'adaptació al canvi climàtic com a part dels seus esforços més amplis per abordar els impactes del canvi climàtic. Els plans d'acció són documents estratègics que descriuen accions i mesures específiques destinades a reduir la vulnerabilitat, millorar la resiliència i adaptar-se a les condicions climàtiques canviants amb una visió a llarg termini i mitjançant una governança multinivell amb els agents públics i privats. Normalment, contempnen solucions basades en la natura destinades a redissenyar l'entorn construït a través de la lent de la infraestructura blava i verda. Al mateix temps, estimulen la consciència i el compromís dels ciutadans per coproduir solucions adaptatives al clima i garantir la coordinació multinivell i de múltiples parts interessades. Algunes experiències interessants i recents inclouen⁸ la reconstrucció de dunes a la costa

---

⁸<https://medcities.org/ca/experts-from-mediterranean-cities-share-threats-and-solutions-to-adapt-to-the-climate-crisis-in-barcelona/>

metropolitana de Barcelona, l'ús de l'aigua i la natura per reduir l'efecte de l'onada de calor a Roma, i la millora de la resiliència costanera a la ciutat turca de Mersin (Medcities , 2024).

No obstant això, els diferents nivells de desenvolupament econòmic de les ciutats mediterrànies impliquen, en general, diferents nivells de compromís per donar suport, invertir i promoure la sostenibilitat a les ciutats de la regió. Aquest darrer aspecte és probable que limitarà les solucions sostenibles segons les dotacions materials i polítiques de cada context urbà concret. Enfortir la cooperació entre les autoritats locals, regionals i nacionals és crucial per garantir la bona implementació de les iniciatives d'adaptació al clima. No obstant això, els contextos propis per a la creació de polítiques efectives de múltiples nivells i de múltiples parts interessades varien entre les dues ribes de la Mediterrània.

Al mateix temps, assegurar recursos financers per a la transició verda urbana pot ser un obstacle seriós per a les ciutats més petites i menys riques. Sense mecanismes financers sòlids, alguns dels quals poden provenir d'una combinació de subvencions internacionals, fons de la UE i inversions privades, accelerar les solucions climàtiques urgents i garantir la viabilitat dels projectes es va convertir en un seriós obstacle. La cooperació horitzontal ciutat a ciutat pot facilitar la transferència de coneixements i bones pràctiques amb un context urbà menys afavorit. Aquest enfocament col·laboratiu és essencial per millorar la resiliència i fomentar el desenvolupament urbà sostenible davant els impactes del canvi climàtic. A partir de les lliçons apreses d'altres contextos urbans, les ciutats mediterrànies poden ser motors de la resiliència climàtica i establir models que es poden replicar fàcilment per a altres regions que s'enfronten a reptes climàtics similars.

Ampliació de solucions basades en la natura: els responsables polítics haurien de prioritzar la implementació de projectes d'infraestructura verda i blava per millorar l'entorn urbà construït. Les ciutats haurien d'integrar aquestes solucions en la planificació urbana holística, sistèmica i a llarg termini, centrant-se en beneficis conjunts com la conservació de la biodiversitat, la qualitat de l'aire, el refredament urbà i la protecció del litoral. 3.

Entorn construït sostenible: les metròpolis han d'integrar dissenys i materials resilents al clima en el desenvolupament urbà per reduir les emissions i millorar l'eficiència energètica.

Promoció de la mobilitat sostenible: les ciutats haurien d'invertir en la promoció de sistemes de mobilitat intel·ligents i proactius i en l'ampliació de la infraestructura per als vehicles elèctrics, la bicicleta i el transport públic per reduir la dependència dels cotxes privats. Estratègies com el transport públic gratuït s'han de recolzar en una planificació financera exhaustiva per garantir la sostenibilitat en el manteniment i l'accés equitatiu.

Fomentar la participació pública: la implicació dels ciutadans en les fases de planificació i implementació dels projectes climàtics fomenta l'apropiació i garanteix l'èxit de les estratègies d'adaptació. La informació pública, la conscienciació i les campanyes coproductives dels processos participatius s'han de prioritzar per abordar la resistència social al canvi.

Pau, Justícia i Institucions fortes

L'ODS 16 se centra a promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible proporcionant accés a la justícia per a tothom i construint institucions efectives, responsables i inclusives a tots els nivells. Un creixent conjunt d'evidències, sovint classificats a l'"Agenda ODS 16+"⁹, demostra que l'ODS 16 és vital per a la consecució de tots els altres ODS. De fet, els principis clau de la governança democràtica, com ara els drets, la participació, la representació i l'estat de dret, són facilitadors crítics en diversos ODS, que demostren una interrelació sòlida, especialment amb l'ODS 1, l'ODS 3, l'ODS 4, l'ODS 5 i l'ODS 10. Sense esforços concertats per revertir la caiguda de la democràcia i l'estat de dret, altres intents de reduir el nombre de conflictes de dret i reduir el nombre de morts. Els ODS patiran (PNUD, UNODC i ACNUDH, 2024).

Com a la resta del món, a la regió mediterrània la democràcia ha anat en declivi, l'estat de dret s'ha debilitat, l'espai cívic s'ha anat reduint i els conflictes han augmentat en nombre i intensitat¹⁰. Les guerres i els conflictes armats estan tenint forts efectes desestabilitzadors a la regió. A escala mundial, l'any 2023, les víctimes civils en conflictes armats van augmentar un 72%, l'augment més pronunciat des del 2015. 7 de cada 10 morts civils registrades es van produir a Israel i el territori palestí ocupat el 2023. El conflicte d'Ucraïna també ha transmès els seus impactes a la regió a través de la inflació directa i indirecta a la regió i la inflació més directa i indirecta a la Mediterrània. escassetat a les cadenes de subministrament, a la resta de la Mediterrània. Per descomptat, sense pau no hi ha espai per a polítiques orientades a l'ésser humà, i això explica en part la manca de progrés en l'ODS 16 i la urgència d'accelerar l'acció cap a la seva consecució. En aquest sentit, el conflicte entre Israel i Hamàs -per la seva atrocitat i violència contra els civils i pels desbordaments a tota la regió- té el potencial de tenir un impacte molt disruptiu a tota la regió.

A la regió mediterrània, l'estatus de la democràcia i les llibertats fonamentals ha continuat retrocedint o s'ha mantingut estable durant els últims anys. Les accions contra defensors dels drets humans, periodistes i activistes, les amenaces i l'assetjament legal, especialment durant els conflictes o els disturbis, s'han fet més freqüents. Els amplis poders, permesos als governs sota la pandèmia de la Covid-19, en molts països han agreujat les tendències illiberals i autoritàries. Afectats per pressions internacionals i econòmiques inesperades, molts països no han dedicat els recursos financers suficients necessaris per combatre la corrupció, reforçar l'estat de dret i l'accés a la justícia, construir institucions de govern efectives i inclusives i protegir els drets i les llibertats fonamentals.

Tanmateix, l'evolució dels indicadors de governança i democràcia a la regió mediterrània entre el 2020 i el 2024 revela disparitats importants. Els països del sud i l'est de la Mediterrània generalment presenten puntuacions més febles, cosa que reflecteix importants reptes de governança. En particular, Tunísia va experimentar la davallada més severa (-14 punts), destacant el retrocés democràtic i l'erosió institucional com la suspensió i dissolució del parlament, i la promulgació d'una nova constitució que consolidi el poder executiu. Egipte (-3), el Marroc (-3) i Algèria (-2) també van registrar descensos, cosa que indica problemes

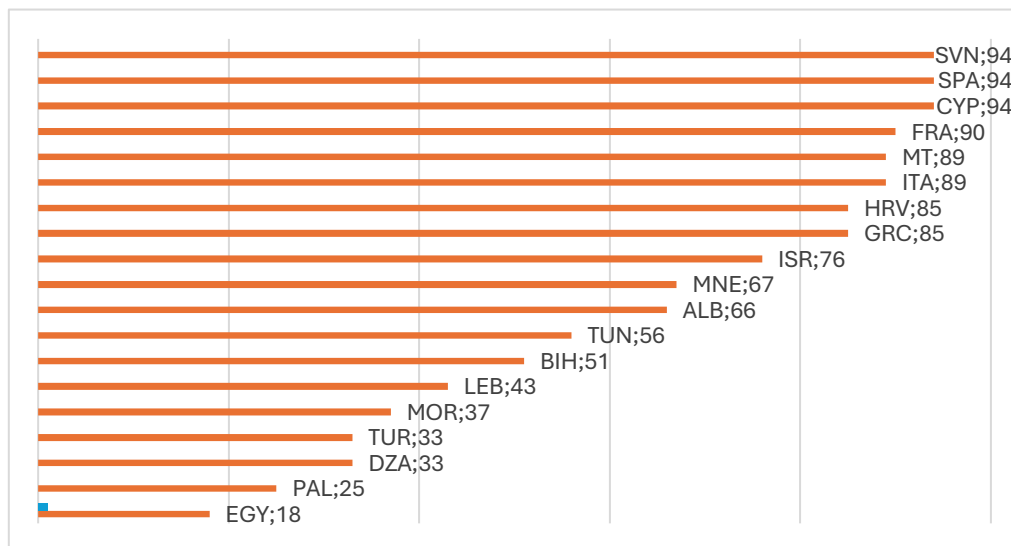
---

⁹<https://www.sdg16.plus/>

¹⁰El 2023, es van registrar 59 conflictes estatals a 34 països, el nombre més alt de conflictes registrats des del 1946 (Rustad 2024).

persistents de govern i estat de dret. Els règims polítics sovint s'han mostrat poc disposats a perseguir reformes democràtiques genuïnes i protegir les llibertats fonamentals.

Gràfic 7 – Índex Freedom House a la regió mediterrània (puntuació sobre 100)

Font: l'autor. Dades: Freedom House, 2024

Els estats mediterranis de la UE van mantenir puntuacions estables i més altes, amb Xipre, Espanya, França, Itàlia, Malta i Eslovènia puntuant constantment per sobre dels 85. Tanmateix, les pressions provocades pels moviments populistes i nacionalistes han contribuït a la proliferació de normes i regulacions més restrictives sobre drets civils i principis de no discriminació.

A tot el Mediterrani, els governs han augmentat la seva pressió sobre la societat civil, els moviments liberals, els partits de l'oposició, els mitjans de comunicació i els defensors dels drets humans, dedicant recursos sense precedents a les estratègies criminalitzadores contra els opositors. La societat civil al sud de la Mediterrània s'ha enfrontat en els últims anys a una forta repressió amb estats que han introduït restriccions més severes a les organitzacions de la societat civil, la llibertat de premsa i d'associació. Egipte ha mantingut la seva regulació restrictiva sobre les lleis d'ONG, per exemple. I altres països de la regió, Tunísia i, en menor mesura, el Marroc, tenen maneres igualment efectives de restringir les operacions de la societat civil. A Europa, els partits illiberals han aconseguit victòries polítiques sense precedents i els moviments populistes ja no són actors marginals de protesta que desafien les normes democràtiques liberals de l'establishment. Més aviat han aconseguit –encara que sigui en majories de coalició– el poder polític i han ocupat definitivament les institucions polítiques, esdevenint de facto part integrant de l'establishment polític. Les col·laboracions entre organitzacions de la societat civil, actors estatals i actors internacionals com la UE també es veuen sotmeses cada cop més a pressió per part de les noves forces polítiques populistes i una inestabilitat creixent.

La corrupció continua desviant recursos del desenvolupament sostenible a la regió. La corrupció va ser un dels desencadenants que van provocar els aixecaments àrabs del 2011, juntament amb les deficiències en el desenvolupament i el creixement econòmic i la manca de justícia social. Les iniciatives anticorrupció a molts dels països de la riba sud del Mediterrani no van complir les expectatives dels manifestants. L'índex de percepció de la corrupció (IPC, avaluat per Transparència Internacional) va indicar que el progrés de la reforma en aquesta àrea de la regió va ser lent, amb la puntuació mitjana mundial de corrupció entre 180 països de 43/100. El 2022, Egipte va ocupar el lloc 141, amb una puntuació de 30/100. El Marroc es trobava en una posició lleugerament millor en el lloc 107. La seva puntuació encara estava per sota de la mitjana mundial amb un 38/100. Tunísia va ser el 100è entre 180 països, amb una puntuació de 40/100.

Les reformes anticorrupció han fracassat per diferents motius. En alguns països, tot i que es va produir la implementació d'alguna regulació anticorrupció, les elits polítiques (i militars) van resistir qualsevol reforma significativa. En segon lloc, els governs reticents han aplicat tàctiques obstructionistes diferents i variades que inclouen un control estricte sobre les agències anticorrupció i altres actors locals, i/o el retard explícit de les mesures i processaments anticorrupció. En tercer lloc, els obstacles que impedeixen que les organitzacions de la societat civil i l'oposició política actuïn com a "controladors" han dificultat la millora de la responsabilitat política i legal. En quart lloc, la capacitat transformadora assignada als donants internacionals és limitada. Tot i que la cooperació internacional pot instigar alguns canvis administratius i millorar l'aparell legal, es queda curta a l'hora d'abordar les principals fonts de la gran corrupció. Finalment, la UE va mantenir la col·laboració amb les autoritats centrals malgrat l'aparent manca de compromís en la lluita contra la corrupció. Quan les preocupacions de seguretat i estabilitat prevalen sobre el ritme de les reformes en les relacions bilaterals, les iniciatives patrocinades per la UE només han contribuït a canvis estètics en la lluita contra la corrupció (Dandashly i Kourtelis, 2024).

Partenariats

Les nacions i els pobles del món són interdependents en moltes dimensions. El principi de Partenariats (o d'associació) reconeix l'absoluta necessitat de treballar junts per abordar les amenaces comunes a la supervivència i el benestar de les persones. L'ODS-17 demana fonamentalment enfortir la cooperació mundial i es podria considerar un pont per assolir tots els ODS.

En general, el concepte d'associació es pot aplicar dins i entre les nacions. Normalment inclou principis com ara: la igualtat, el respecte, la no acceptació de la violència, la guerra, l'abús, la crueltat i l'explotació; i una ètica que recolza la cura i la cooperació humana. Així, els sistemes d'associació contrasten clarament amb les nombroses desigualtats actuals en riquesa, oportunitats, atenció sanitària, educació, etc., que es manifesten a nivell mundial entre les nacions i també dins de moltes nacions.

Les associacions es defineixen com les relacions voluntàries i de col·laboració on tots els participants accepten treballar junts per assolir un objectiu comú o realitzar una tasca específica i compartir riscos i responsabilitats, recursos i beneficis. Per tant, les associacions globals i regionals "són una forma de cooperació internacional que s'enclava dins d'una estatura i xarxes més àmplies de governança global. Aquestes associacions poden adoptar moltes formes, des d'organitzacions internacionals fins a xarxes informals entre actors privats" (Gorman, 2022).

Segons l'ONU, l'ODS 17 té com a objectiu reforçar els mitjans d'implementació i revitalitzar els partenariats globals per al desenvolupament sostenible en cinc àrees: finances, tecnologia, desenvolupament de capacitats, comerç i qüestions sistèmiques (coherència política i institucional, millora de la coherència de polítiques, associacions de diferents actors clau, i seguiment de dades i responsabilitat). Per aconseguir aquest objectiu, un partenariat global pel desenvolupament sostenible liderats per governs de diferents països és clau per la cooperació internacional. L'ús d'associacions de diferents actors clau a nivell global, regional, nacional i local és una altra via important per promoure i compartir coneixements, tecnologia, saber fer i recursos financers per donar suport a la implementació dels ODS.

Pel que fa al tema de la cooperació regional i les associacions de múltiples parts interessades promogudes per l'ODS 17, la Mediterrània presenta un escenari complex i fragmentat. En el marc de les Nacions Unides, per exemple, des de mitjans dels anys setanta s'han establert Acords Ambientals Multilaterals (AME) regionals com el Conveni de Barcelona per a la Protecció del Mar Mediterrani. A nivell regional, les institucions intergovernamentals com la Unió per la Mediterrània (UpM) són iniciatives polítiques valuoses i necessàries per a la cooperació multilateral en sectors fonamentals com l'estabilitat regional, el desenvolupament humà i la integració econòmica regional.

El Mediterrani és un dels àmbits en què la UE ha dedicat molta creativitat i imaginació per repensar els marcs de cooperació (Khader i Amirah-Fernandez, 2020). En els últims anys, la UE ha posat en marxa diversos programes temàtics de cooperació regional i subregional (WestMED, EUSAIR, EUSALP, ADRION, NEXT-MED, BLUEM, PRIMA) i mecanismes financers (ENI, Interreg) per millorar l'entorn regulador, empresarial i polític entre els països del nord i del sud¹¹. La UE ha reforçat el seu compromís amb la

---

¹¹ El Aliança per la Mediterrània Cooperació era creat a Barcelona l'any 2019 i això representa una xarxa única de xarxes que treballen per a diversos nivells transnacional governança, i s'ha establert el objectiu d'establir cooperació, entre autoritats locals

Mediterrània mitjançant iniciatives com la Nova Agenda per a la Mediterrània (2021) i l'estratègia Global Gateway (2022); ambdues posen l'accent en la inversió sostenible, la transició digital i les reformes de la governança. No obstant això, actualment falta una visió ambiciosa, integrada i d'alt nivell que pugui canviar de manera eficaç i ràpida els patrons de desenvolupament negatius actuals i impactar positivament i estructuralment a la regió.

30 anys del Procés de Barcelona

La situació actual de les relacions euromediterrànies, com s'evidencia des de l'inici del Procés de Barcelona el 1995, ha sofert importants transformacions a causa de l'impacte dels esdeveniments contemporanis i del reconeixement de mancances del passat. L'erosió de l'ordre liberal global ha portat al reconeixement de la impracticabilitat del concepte original d'exportar el model democràtic liberal europeu a la regió àrab mediterrània. En segon lloc, en el context de l'"autonomia estratègica oberta", la UE ha manifestat el seu interès a promoure la pau i garantir la seguretat dels seus ciutadans i territoris. En un esforç de realpolitik – i impulsada per moviments populistes–, la UE ha passat d'una política exterior basada en valors a una política exterior basada en interessos, en què la securització de la frontera exterior sembla prevaldre sobre la defensa dels drets humans. Les societats europees s'han tornat cada cop més intolerants amb la immigració il·legal, un sentiment que els partits populistes han intentat aprofitar.

Les reaccions dels països de la ribera nord i oriental de la Mediterrània han pres nota d'aquest canvi d'orientació i a partir de principis del 2010 han iniciat un procés de desvinculació política i normativa de la UE. La tendència al 'desacoblament' dels països del sud de la Mediterrània de la UE (Fabiani, 2021) s'ha vist accentuada en aquests darrers anys per la invasió russa d'Ucraïna el 2022 i la incursió d'Israel a la Franja de Gaza després dels atacs de Hamàs el 2023. Aprofitant el nou escenari internacional, aquests països han reduït el seu compromís amb la condició europea, diversificant la natura de les seves relacions (Hernando de Larramendi i Azaola Piazza, 2024). En aquesta línia rau el seu interès per explorar un marc alternatiu de cooperació, com el BRICS al qual Egipte es va unir el 2024.

L'assignació de responsabilitats d'aquest nou escenari es pot repartir de manera equitativa entre la UE i els governs de la regió. La incapacitat de la UE per abordar la mobilitat i els moviments de persones del nord i l'est de la Mediterrània de manera sistemàtica ha provocat la frustració de les aspiracions de les classes mitjanes i de les elits, contribuint així a debilitar la credibilitat de les promeses europees. La securització dels fluxos migratoris, que comporta l'externalització dels controls fronterers a estats autoritaris a canvi de recompenses econòmiques i polítiques, també ha danyat els valors de la UE i ha soccat la credibilitat de les seves promeses. Una il·lustració notable d'això és la doble moral aplicada en el tractament dels refugiats ucraïnesos, en contrast amb la situació reservada als refugiats sirians el 2015. Finalment, la posició ambigua adoptada per alguns estats europeus davant la resposta cruel i violenta del govern israelià als atacs de Hamàs també ha contribuït al distanciament de la societat civil àrab de la UE, els seus estats membres i el món occidental.

Per descomptat, aquesta major autonomia i diversificació d'aliances que presenten els països del sud de la Mediterrània s'ha vist afectada per la presència de nous actors a la regió. Avui en dia, la Mediterrània és un

---

i regionals i internacionals entitats . El actual membres de la MedCoopAlliance són la CRPM Intermediterrani Comissió , Pirineus mediterrània Euroregió , MedCities , Arco Latino , Adriàtic Jònic Euroregió i Coppem .

espai cada cop més disputat, on actors com Rússia, la Xina, Turquia i els estats del Golf afirmen la seva influència, sovint obviant els marcs multilaterals tradicionals. Rússia ha aprofitat la diplomàcia de seguretat i energia, aprofundint els llaços amb Algèria i Líbia alhora que dona suport als actors no estatals a les zones de conflicte. La Xina ha ampliat la seva presència a través de la Iniciativa Belt and Road (BRI), especialment en infraestructures i inversions portuàries al nord d'Àfrica i al Mediterrani oriental. Tot i que la Xina dóna suport oficialment a la governança multilateral, la seva petjada econòmica sovint segueix un enfocament bilateral que deixa al marge les institucions occidentals tradicionals. El paper creixent de Pequín en el finançament del deute de les nacions mediterrànies té el potencial de canviar la dinàmica de poder, reduint la influència de la UE a la regió. Turquia segueix una política mediterrània assertiva, equilibrant els compromisos de l'OTAN amb les ambicions regionals a Líbia, la Mediterrània oriental i a través de la seva creixent cooperació en defensa amb els estats del nord d'Àfrica. Els estats del Golf, especialment els Emirats Àrabs Units i Qatar, han augmentat la inversió en les economies mediterrànies, especialment en els sectors energètics i tecnològics, sovint omplint els buits deixats per les vacil·lacions de la UE. La seva influència creixent en els esforços de seguretat i d'estabilització política, com ara Líbia i Tunísia, els posiciona com a actors externs clau que configuren el multilateralisme de la regió.

La influència creixent dels actors no occidentals a la Mediterrània s'ha de valorar a mitjà i llarg termini. Tenint en compte la dependència econòmica de molts països mediterranis del comerç amb la UE, és poc probable un escenari de desconexió total. No obstant això, és un fet avui que la UE i les relacions euromediterrànies s'enfrontaran a una competència creixent d'associacions alternatives impulsades per Rússia, la Xina i els Estats del Golf, algunes de les quals menyscaben les prioritats i els interessos de la UE.

4. Conclusions

Si la inestabilitat política i les guerres continuen, a curt termini, és fàcil imaginar una regió mediterrània més fragmentada i caòtica, on els estats nacionals, la UE, les organitzacions internacionals i els nous actors globals competeixen intensament per la influència política i els recursos econòmics i es desvinculin de la cooperació internacional i els marcs intergovernamentals. La urgència d'avançar en el camí cap a la sostenibilitat suggeriria, però, que cal un cert nivell de cooperació i comprensió mútua per evitar les conseqüències catastròfiques del canvi climàtic i els diversos reptes que encara queden pendents per complir els 5 Principis de l'Agenda 2030: persones, planeta, prosperitat, pau i partenariats.

A curt i mig termini també és possible un escenari més optimista per a la regió. Un escenari en què els estats (i els actors no estatals) no qüestionen obertament la legitimitat dels sistemes interns dels altres, i competeixen en uns quants fronts, però continuen involucrant-se en el comerç obert, la integració regional i cooperen en temes importants com el canvi climàtic, l'estat de dret i els drets humans.

Inspirats en el que van escriure Rodrik i Walt (2021) en relació als possibles trets d'un nou ordre global –i després d'haver considerat els reptes actuals que afecten la regió mediterrània–, les quatre característiques principals que és poc probable que canviïn a curt i mitjà termini es poden enumerar de la següent manera:

1| El poder i la presa de decisions es mantindran a nivell estatal.

Encara que el paper de molts actors diferents, com les organitzacions internacionals, els moviments socials transnacionals, les ONG internacionals, les regions i les ciutats, els estats centrals seguiran sent els decisors bàsics i els guardians de la regió. La presència de múltiples actors, però, crea multitud d'interessos que, en determinades circumstàncies, obren el camí per proposar accions i assolir objectius sense dependre dels governs. Però, en última instància, és important subratllar que els inversors, les ONG i els ciutadans i els migrants estan subjectes a les normes promulgades i aplicades pels governs.

2| Un ordre global més fragmentat i una UE menys influent a la regió.

Hi ha un ampli acord que els EUA i la Xina seran significativament més forts que qualsevol altre estat de l'ordre global. No obstant això, cap poder únic serà capaç d'escriure i fer complir totes les regles d'un futur ordre per si mateix. El mateix passa amb la regió mediterrània. La creixent rellevància de la regió en l'escenari geopolític ha cridat l'atenció de nous actors que han començat a competir pel reconeixement polític i els recursos econòmics. Això ha passat quan, al mateix temps, la UE –per motius interns i per alguns fracassos del passat– ha perdut atractiu i poder normatiu a la regió. El caràcter de la regió mediterrània en els propers anys dependrà en gran mesura de l'estat de les relacions entre tots aquests actors i de la seva voluntat (o negativa) a participar en la cooperació multilateral. Pragmàticament, hi ha àmbits importants –el canvi climàtic i la sostenibilitat, sobretot– on la cooperació ha d'incloure la majoria, si no tots, dels estats de la regió.

3| Interdependència.

Fins i tot si el comerç internacional pot experimentar una certa reducció, és plausible pensar que la majoria dels estats continuaran buscant guanys mutus de la integració econòmica i les economies obertes. Els estats també seran interdependents d'altres maneres: la contaminació i els patògens no respectaran les fronteres nacionals, el canvi climàtic afectarà tot el planeta i els esdeveniments polítics i els desastres naturals de vegades s'escamparan més enllà de les fronteres nacionals.

4| Diversitat ideològica.

Finalment, l'anàlisi assumeix que, avui més que fa algunes dècades, diferents estats (i actors no estatals) tenen visions substancialment diferents sobre com s'han d'organitzar i governar les societats humanes. A la regió mediterrània, les democràcies i les autocràcies coexistiran malgrat els desacords sobre els principis polítics fonamentals. Ja han aparegut variacions significatives entre els estats membres de la UE sobre l'equilibri adequat entre governs i mercats, la condició de les dones o les minories, el paper de la religió. Avui dia, és difícil de creure que l'estabilitat en l'ordre mundial mediterrani dependrà de la suposició que els estats de la regió adoptaran models polític-econòmics similars.

5. Bibliografia

- Bennich, T., Weitz, N., & Carlsen, H.** (2020). Deciphering the scientific literature on SDG interactions: A review and reading guide. *Science of the Total Environment*, 728, 138405. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.138405>
- Biermann, F., Hickmann, T., Sénit, C.-A., Beisheim, M., Bernstein, S., Chasek, P., Grob, L., et al.** (2022). Scientific evidence on the political impact of the Sustainable Development Goals. *Nature Sustainability*, 5(9), 795-800. <https://doi.org/10.1038/s41893-022-00909-5>
- Blackwill, R. D., & Wright, T.** (2020). *The end of world order and American foreign policy*. Council on Foreign Relations.
- Cassetti, G., & Annunziata, F.** (2024). Setting the scene for an interconnected, renewable Mediterranean energy system. In IEMed. *IEMed Mediterranean Yearbook 2024* (pp. XX-XX). European Institute of the Mediterranean (IEMed).
- Dandashly, A., & Kourtelis, C.** (2024). Political corruption in the Arab Mediterranean countries: An innovative typology. *Democratization*, 31(8), 1844-1865. <https://doi.org/10.1080/13510347.2024.2343621>
- Delgado-Baena, J., García-Serrano, J. D. D., Serrano, L., & Diestre Mejías, J. T.** (2024). Human rights and territories: Academic perceptions of the 2030 Agenda. *Societies*, 14(6), 83. <https://doi.org/10.3390/soc14060083>
- EI-Katiri, L.** (2023). *Energy and development in North Africa: The twin challenges of security and transition*. Routledge.
- European Environment Agency (EEA).** (2023). *State of the environment report 2023*. Publications Office of the European Union.
- Galparsoro, I., et al.** (2022). Environmental impacts of marine renewable energy. *Marine Policy*, 137, 104998. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2022.104998>
- Gorman, D.** (2022). SDG 17 – The history of global partnerships and international cooperation. In M. Gutmann & D. Gorman (Eds.), *Before the UN sustainable development goals: A historical companion* (Online ed.). Oxford Academic.
- Hazboun, A.** (2024). *Tourism challenges in the Eastern Mediterranean*. Springer.
- Human Rights Watch.** (2022). *World report 2022: Gender-based violence in the Middle East and North Africa*. Human Rights Watch.
- Ikenberry, G. J.** (2020). *A world safe for democracy: Liberal internationalism and the crises of global order*. Yale University Press.
- International Energy Agency (IEA).** (2023). *Renewables 2023: Analysis and forecast to 2028*. IEA.

- International Labour Organization (ILO).** (2022). *Thematic report of the "Mainstreaming Employment into Trade and Investment in the Southern Neighbourhood" Programme (METI)*. ILO.
- ILGA-Europe.** (2023). *Annual review of the human rights situation of lesbian, gay, bisexual, trans, and intersex people in Europe and Central Asia*. ILGA-Europe.
- Lynch, M.** (2022). *The new Arab wars: Uprisings and anarchy in the Middle East*. PublicAffairs.
- Mateos, P.** (2024). Towards more inclusive economies: Advancing in the economic empowerment of women in the Mediterranean region. In IEMed. *IEMed Mediterranean Yearbook 2024* (pp. XX-XX). European Institute of the Mediterranean (IEMed).
- MedECC.** (2020). *First Mediterranean assessment report*. MedECC Secretariat.
- MedECC.** (2024). Summary for policymakers. In S. Djoundourian, P. Lionello, M. C. Llasat, J. Guiot, W. Cramer, F. Driouech, J. C. Gattacceca, & K. Marini (Eds.), *Climate and environmental coastal risks in the Mediterranean*. MedECC Reports. MedECC Secretariat. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10722133>
- Nastos, P., & Saaroni, H.** (2024). Living in Mediterranean cities in the context of climate change: A review. *International Journal of Climatology*, 44(10), 3169-3190.
- Nilsson, M., Griggs, D., & Visbeck, M. (2016). Policy: Map the interactions between sustainable development goals. *Nature*, 534(7607), 320-322. <https://doi.org/10.1038/534320a>
- Nilsson, M., Zamparutti, T., Petersen, J. E., Nykvist, B., Rudberg, P., & McGuinn, J.** (2012). Understanding policy coherence: Analytical framework and examples of sector-environment policy interactions in the EU. *Environmental Policy & Governance*, 22(6), 395-423. <https://doi.org/10.1002/eet.1589>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).** (2003). *Policy coherence: Vital for global development*. OECD Publishing.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).** (2019). *Policy coherence for sustainable development 2019: Empowering people and ensuring inclusiveness and equality*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/a90f851f-en>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).** (2021). *Regional integration in the Union for the Mediterranean: Progress report*. OECD Publishing.
- Patrick, P.** (2020). *The false promise of liberal order: Nostalgia, delusion, and the rise of Trump*. Polity.
- Sachs, J. D., Lafortune, G., Fuller, G., Woelm, F., & Kroll, C.** (2024). *Sustainable development report 2024: The decade of action for the sustainable development goals*. Cambridge University Press. <https://www.sdgindex.org>
- Sachs, J. D., Lafortune, G., & Kroll, C.** (2023). *Sustainable development report 2023*. Cambridge University Press.

- Toreti, A., Bavera, D., Acosta Navarro, J., Acquafresca, L., Arias Muñoz, C., Avanzi, F., Barbosa, P., Cremonese, E., de Jager, A., Ferraris, L., Fioravanti, G., Gabellani, S., Grimaldi, S., Hrast Essenfelder, A., Isabellon, M., Maetens, W., Magni, D., Masante, D., Mazzeschi, M., McCormick, N., Rossi, L., & Salamon, P.** (2024). *Drought in the Mediterranean Region – January 2024* (JRC137036). Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760/384093>
- Union for the Mediterranean (UfM).** (2024). *Outcome document: 6th UfM trade and investment forum, Rabat, Morocco, 7 November 2024 – Driving green and inclusive economic growth in the Mediterranean region*. UfM Secretariat.
- United Nations.** (2019). *World population prospects 2019*. Department of Economic and Social Affairs, Population Division.
- United Nations Development Programme (UNDP).** (2021). *Gender equality in the Mediterranean: Achievements and challenges*. UNDP.
- United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), & Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR).** (2024). *Global progress report on sustainable development goal 16 indicators: At the crossroads – Breakdown or breakthrough for peace, justice and strong institutions*.
- UN-Habitat.** (2023). *SDG 11 synthesis report 2023: Rescuing SDG 11 for a resilient urban planet*. UN-Habitat.
- UN Women.** (2023). *Women in politics: 2023*. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women.
- Weitz, N., Carlsen, H., Bennich, T., et al.** (2023). Returning to core principles to advance the 2030 Agenda. *Nature Sustainability*, 6, 1145–1148. <https://doi.org/10.1038/s41893-023-01212-7>
- World Bank.** (2021). *Lebanon economic monitor: The deliberate depression*. World Bank Group.

La regió mediterrània i el nou context internacional .

Tendències actuals i reptes de futur.

Andrea Noferini

Departament de Ciència Política | Universitat Pompeu Fabra

març de 2025

Correspondència a: andrea.noferini@upf.edu